

Stichting Pensioenfonds Recreatie

ACTUARIËLE EN BEDRIJFSTECHNISCHE NOTA

24 mei 2018

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Hoofdpijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie en interne controle	2
1.1 DE ORGANEN VAN HET PENSIOENFONDS: OP 1 JANUARI 2018	2
1.2 TAKEN, BEVOEGDHEDEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET (DAGELIJKS) BESTUUR, DE BELEGGINGSADVIESCOMMISSIE EN DE AANSLUITINGS- EN VRIJSTELLINGSCOMMISSIE.....	4
1.3 UITBESTEDE WERKZAAMHEDEN / SAMENWERKINGSPARTIJEN	5
1.4 BEHEERSMAATREGELEN EN INTERNE CONTROLE	5
1.5 ADVISEURS	6
1.6 GOED PENSIOENFONDSBESTUUR.....	7
1.7 GESCHIKTHEIDSBEVORDERING EN OPLEIDINGSBELEID.....	7
1.8 MISSIE, VISIE EN KERNWAARDEN	7
1.9 COMMUNICATIEBELEID	8
1.10 HAALBAARHEIDSTOETS EN RISICOHOUDING	9
2. Integere bedrijfsvoering	12
2.1 GEDRAGSCODE EN INCIDENTENREGELING	12
2.2 INTEGRITEITSBELEID	12
2.3 COMPLIANCE OFFICER.....	14
2.4 BELONINGSBELEID	14
2.5 WAARBORGING PRIVACY BIJ GEGEVENSVERWERKING.....	19
3. Procedures en criteria voor de aansluiting van werkgevers bij het pensioenfonds en voor het verkrijgen van het deelnemerschap van hun werknemers	21
3.1 AANSLUITING WERKGEVERS.....	21
3.2 VERKRIJGING DEELNEMERSCHAP.....	21
3.3 VERPLICHTSTELLING	22
4. Hoofdpijnen van het uitvoeringsreglement	24
4.1 WIJZE VASTSTELLING VERSCHULDIGDE PREMIE	24
4.2 PREMIEBETALING	24
4.3 INFORMATIEVERSTREKKING DOOR WERKGEVER AAN PENSIOENFONDS	24
4.4 PROCEDURES PREMIEBETALINGSACHTERSTAND.....	25
4.5 PROCEDURES WIJZIGING PENSIOENREGLEMENT NA WIJZIGING PENSIOENOVEREENKOMST.....	25
4.6 VOORWAARDEN TOESLAGVERLENING	25
4.7 PROCEDURES AANGAANDE BESLUITEN OMTRENT VERMOGENSOVERSCHOTTEN EN VERMOGENSTEKORTEN.....	25
4.8 VOORWAARDEN PREMIEKORTING OF -TERUGSTORTING	26
4.9 VRIJWILLIGE VOORTZETTING NA BEËINDIGING DIENSTVERBAND	26
4.10 VRIJSTELLING VAN VERPLICHTE DEELNEMING IN HET PENSIOENFONDS.....	26
5. Hoofdpijnen van de pensioenregeling.....	27
6. Risicomanagement	29
7. Beleid en sturingsmiddelen.....	34

7.1 PREMIEBELEID EN VASTSTELLING TECHNISCHE VOORZIENINGEN	34
7.2 BELEIDSDEKKINGSGRAAD	34
7.3 TOESLAGBELEID	35
7.4 KORTINGENBELEID	35
7.5 BELEGGINGSBELEID.....	36
8 Ondertekening.....	47
Bijlage 1 – Financiële opzet en sturingsmiddelen	48
Bijlage 2 – Verklaring inzake beleggingsbeginselen	59
Bijlage 3 – Ervaringssterfte.....	67
Bijlage 4 – Financieel Crisisplan.....	69
Bijlage 5 – Verklaring opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding	78

Inleiding

Zoals in artikel 4 lid 6 van de statuten is vermeld, werkt Stichting Pensioenfonds Recreatie, statutair gevestigd te Zoetermeer, hierna te noemen 'het pensioenfonds' ' het Fonds' of 'SPR', volgens een actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn).

Deze abtn is vastgesteld door het bestuur op 7 december 2017 en geldt met ingang van 1 januari 2018 en vervangt alle voorgaande nota's.

De beschrijvingen die deze abtn bevat zijn zodanig dat de Nederlandsche Bank op basis van deze abtn tot een oordeel kan komen over de wijze waarop wordt voldaan aan het bij en krachtens de Pensioenwet bepaalde.

De abtn is onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- de hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie en interne controle (hoofdstuk 1);
- procedures en criteria voor de aansluiting van werkgevers bij het pensioenfonds en voor het verkrijgen van het deelnemerschap van hun werknemers (hoofdstuk 2);
- de hoofdlijnen van het uitvoeringsreglement (hoofdstuk 3);
- de hoofdlijnen van de pensioenregeling (hoofdstuk 4);
- risicomanagement (hoofdstuk 5);
- beleid en sturingsmiddelen (hoofdstuk 6).

1. Hoofdpijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie en interne controle

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op de wijze waarop het pensioenfonds is georganiseerd.

1.1 De organen van het pensioenfonds: op 1 januari 2018

Het paritaire bestuur is als volgt samengesteld:

Leden	Organisatie	Geboortedatum
De heer Drs. R.G.A. van Dijk	RECRON	09-09-1978
De heer Drs. F.B.P. Jansen	FNV Recreatie	03-02-1971
De heer M. Merks (plaatsvervangend voorzitter)	RECRON	19-03-1961
De heer A.J.M. Schmidt	Pensioengerechtigden	30-06-1960
De heer Mr. M.W. van Straten	CNV Vakmensen	27-01-1973
De heer L.H.C. Vincken	RECRON	17-01-1963
De heer E.P. de Vries (voorzitter)	FNV Recreatie	01-02-1964

Het dagelijks bestuur is als volgt samengesteld:

Leden	Organisatie	Geboortedatum
De heer E.P. de Vries (voorzitter)	FNV Recreatie	01-02-1964
De heer M. Merks (plaatsvervangend voorzitter)	RECRON	19-03-1961

De beleggingsadviescommissie is als volgt samengesteld:

Leden	Organisatie	Geboortedatum
De heer Drs. R.G.A. van Dijk (voorzitter)	RECRON	09-09-1978
De heer E.P. de Vries	FNV Recreatie	01-02-1964
Mevrouw I.W. Hollander-Modder (extern lid)	N.v.t.	04-11-1971

De aansluitings-en vrijstellingscommissie is als volgt samengesteld:

Leden	Organisatie	Geboortedatum
De heer L.H.C. Vincken (voorzitter)	RECRON	17-01-1963
De heer Mr. M.W. van Straten	CNV Vakmensen	27-01-1973

De raad van toezicht is als volgt samengesteld:

Leden	Geboortedatum
Mevrouw C. Rozé	27-09-1971
De heer H.J. Machielsen (voorzitter)	03-01-1960
De heer L.C.A. Scheepens	03-12-1965

Het verantwoordingsorgaan is als volgt samengesteld:

Leden	Namens	Geboortedatum
De heer E. Braakman	actieve deelnemers	20-04-1983
Mevrouw B. Kühne – de Vos	actieve deelnemers	05-05-1952
Mevrouw M. Riedstra	werkgevers	05-03-1967
Mevrouw I. Stavenuiter (voorzitter)	actieve deelnemers	28-07-1964
De heer T. Weijnenborg	werkgevers	18-05-1959
De heer C. Vlaar	gewezen deelnemers	05-10-1979
De heer P. Hamelink (vice-voorzitter)	pensioengerechtigden	13-01-1948

Ten behoeve van de samenstelling van de fondsorganen heeft het bestuur in lijn met de Code Pensioenfondsen in februari 2014 een diversiteitsbeleid vastgesteld. Dit beleid wordt driejaarlijks geëvalueerd en indien nodig aangepast. Doel van het diversiteitsbeleid is om ervoor te zorgen dat de organen van het pensioenfonds complementair zijn samengesteld en een redelijke afspiegeling vormen van de belanghebbenden. Bij de benoeming houdt het bestuur rekening met het diversiteitsbeleid van het fonds. De diversiteitsdoelstellingen zijn als volgt:

Bestuur	<ul style="list-style-type: none"> ■ minimaal 1 man, minimaal 1 vrouw ■ minimaal 1 lid boven en 1 lid onder de 40 jaar
Verantwoordingsorgaan	<ul style="list-style-type: none"> ■ minimaal 1 man, minimaal 1 vrouw ■ minimaal 1 lid boven en 1 lid onder de 40 jaar
Raad van Toezicht	<ul style="list-style-type: none"> ■ minimaal 1 man, minimaal 1 vrouw

Deze doelstellingen worden vastgelegd in het geschiktheidsplan en de bijbehorende functieprofielen.

Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de samenstelling naar leeftijd en geslacht van het bestuur en het verantwoordingsorgaan en over de inspanningen die zijn verricht om diversiteit in de organen van het pensioenfonds te bevorderen.

1.2 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het (dagelijks) bestuur, de beleggingsadviescommissie en de aansluitings- en vrijstellingscommissie

Het dagelijks bestuur bepaalt het dagelijkse beleid en monitort de uitvoering van de taken van het fonds. Het bestuur kan besluiten ook andere taken en bevoegdheden bij het dagelijks bestuur te leggen.

Het bestuur bepaalt het strategische beleid van het fonds. Het bestuur heeft de volgende verantwoordelijkheden:

- het beheer van het pensioenfonds;
- het uitvoeren van de pensioenovereenkomst zoals deze in artikel 20 van de CAO Recreatie is gesloten, en;
- het doen van pensioenuitkeringen aan pensioengerechtigden.

Het bestuur heeft de volgende bevoegdheden:

- het vaststellen en/of wijzigen van statuten en pensioenreglement;
- het vaststellen en/of wijzigen van het uitvoeringsreglement;
- het vaststellen en/of wijzigen van de abtn;
- het vaststellen en/of wijzigen van uitvoeringsbesluiten;
- het uitvoeren van betalingen;
- contractuele verplichtingen aangaan met derden.

De beleggingsadviescommissie (BAC) heeft de volgende kerntaken:

- de BAC geeft uitvoering aan het beleggingsplan;
- de BAC adviseert het bestuur over de (strategische) keuzes;
- de BAC monitort of de uitvoering overeenkomt met het beleid van het fonds

Alle taken en bevoegdheden van de BAC zijn opgenomen in het reglement BAC.

De aansluitings- en vrijstellingscommissie (AVC) heeft de volgende kerntaken:

- het nemen van een besluit op een verzoek tot vrijstelling van de verplichtstelling op grond van artikel 6 van het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000;
- het nemen van een besluit op een bezwaarschrift op een besluit naar aanleiding van een verzoek tot vrijstelling van de verplichtstelling op grond van artikel 2, 3, 4, 5 lid 1 of 7a t/m e van het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000.
- het nemen van een besluit over het intrekken van een vrijstelling indien een werkgever niet meer voldoet aan de voorwaarden van vrijstelling.

Alle taken en bevoegdheden van de AVC zijn opgenomen in het reglement AVC.

1.3 Uitbestede werkzaamheden / samenwerkingspartijen

Het bestuur heeft beleid vastgesteld ten aanzien van de uitbesteding van werkzaamheden. Dit beleid is schriftelijk vastgelegd en opgenomen in het uitbestedingsbeleid van het fonds.

Het bestuur houdt bij uitbesteding van werkzaamheden rekening met het bepaalde in artikel 34 van de Pensioenwet, hoofdstuk 4 van het Besluit uitvoering Pensioenwet en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Dit betekent onder meer dat het bestuur ervoor zorgt dat:

- alleen werkzaamheden worden uitbesteed, die het bestuur mag uitbesteden;
- de partij waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed;
- de toepasselijke wet- en regelgeving naleeft;
- met de partij waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed een overeenkomst wordt gesloten waarin de werkzaamheden zijn vastgelegd;
- het bestuur een risicoanalyse uitvoert die samenhangt met de uitbesteding.

Het bestuur heeft de bestuursondersteuning, de pensioenadministratie, de beleggingsadministratie, de werkzaamheden inzake actuariële berekeningen en de belegging van het vermogen van het pensioenfonds uitbesteed aan externe partijen. Met de uitbestedingspartijen zijn schriftelijke overeenkomsten gesloten.

Het pensioenfonds heeft aan de volgende partijen werkzaamheden uitbesteed:

Uitvoeringsorganisatie	TKP Pensioen B.V., Groningen
Bestuursondersteuning	Montae Bestuurscentrum B.V., Rijswijk
Vermogensbeheer	Black Rock, Inc., Amsterdam, Cardano, Amsterdam Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SAREF), Amsterdam
Custodian	KAS BANK, Amsterdam
Beleggingsadviseur	Cardano, Amsterdam
Adviserend actuaaris	Willis Towers Watson B.V., Apeldoorn
Certificerend actuaaris	Willis Towers Watson B.V., Eindhoven
Externe accountant	Mazars, Rotterdam
Compliance officer	Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP, Amsterdam

1.4 Beheersmaatregelen en interne controle

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds. Daarnaast heeft het pensioenfonds maatregelen getroffen om de door de Minister opgelegde sancties jegens derden te kunnen uitvoeren (Sanctiewet 1977).

Om de kwaliteit van uitbestede werkzaamheden te waarborgen, heeft het pensioenfonds Service Level Agreements (SLA's) met betrokken partijen afgesloten:

- TKP Pensioen. Deze SLA wordt periodiek geëvalueerd en indien nodig herzien. In de SLA is vastgelegd dat de uitvoerder werkzaamheden zal uitvoeren op het gebied van:
 - het uitvoeren van de deelnemersadministratie, uitmondend in het op de beoogde tijdstippen doen uitbetalen van de juiste uitkeringen aan de rechthebbenden;
 - het communiceren op pensioengebied met alle belanghebbenden;
 - het voeren van een financiële administratie, inclusief administratie van de beleggingen en periodieke verslaglegging, waaronder het opstellen van de jaarrekening en het jaarverslag.
- Met de vermogensbeheerders BlackRock en Cardano is een overeenkomst afgesloten waarin onder andere de beleggingsrichtlijnen en de overeengekomen rapportages zijn vastgelegd. De afspraken zijn vastgelegd in een SLA.

Het bestuur heeft een externe waarmerkend actuaris aangesteld verbonden aan Willis Towers Watson. De waarmerkend actuaris beoordeelt de financiële positie van het pensioenfonds volgens de eisen van DNB. De waarmerkend actuaris rapporteert één maal per jaar aan het pensioenfondsbestuur door middel van een actuariel rapport en een actuariële verklaring. De werkzaamheden die worden uitgevoerd door de waarmerkend actuaris zijn vastgelegd in een opdrachtbevestiging.

Het bestuur heeft Mazars als extern accountantsbureau aangesteld. Deze accountant controleert jaarlijks het jaarverslag/jaarrekening en de staten voor De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en vervolgens doet de accountant verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een accountantsverklaring, een management letter en een verslag aan het bestuur. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een opdrachtbevestiging.

Jaarlijks voert de externe accountant een controle uit op de jaarrekening en de daaraan ten grondslag liggende administratieve processen (in relatie tot de materialiteit voor de jaarrekening).

Het pensioenfonds heeft een financieel crisisplan opgesteld. Hierin zijn de maatregelen beschreven die het bestuur op korte termijn effectief in kan zetten, in het geval dat de dekingsgraad zich in korte tijd zeer snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. Dit financieel crisisplan is als bijlage 4 aan deze abtn toegevoegd.

1.5 Adviseurs

Het bestuur maakt gebruik van een actuariel adviseur en een adviseur voor vermogensbeheer. De adviseur vermogensbeheer is werkzaam bij Cardano. Per 1 oktober 2016 is het contract geactualiseerd en is voor onbepaalde tijd.

De actuariel adviseur is werkzaam bij Willis Towers Watson. Om een scheiding tussen advisering en waarmerking te waarborgen is overeengekomen dat de taken van de waarmerkend actuaris en de adviseur in persoon zijn gesplitst. Omdat zowel de waarmerkend actuaris als de adviseurs werkzaam zijn bij Willis Towers Watson heeft het bestuur geverifieerd

dat Willis Towers Watson beschikt over een door DNB goedgekeurde gedragscode en daarmee voldoet aan het bepaalde in artikel 148 van de Pensioenwet.

Op ad-hoc basis kan het bestuur ook gebruik maken van andere externe deskundigen.

1.6 Goed pensioenfondsbestuur

Het bestuur houdt zoveel als mogelijk rekening met de normen voor goed pensioenfondsbestuur zoals vastgelegd in de Code Pensioenfonds die is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid.

Het bestuur geeft invulling aan de normen die betrekking hebben op het bestuur. Zo evalueert het bestuur periodiek zijn eigen functioneren, zowel van het bestuur als geheel, als van de individuele bestuursleden.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft ook gezorgd voor de organisatie van transparant intern toezicht. Het bestuur heeft daarvoor met ingang van 1 juli 2014 een raad van toezicht aangesteld.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft gezorgd voor de instelling van een verantwoordingsorgaan. Dit orgaan adviseert over bepaalde voorgenomen bestuursbesluiten. Ook legt het bestuur verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid. Dit orgaan kent in beginsel vier geledingen: vertegenwoordigers van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Het orgaan bestaat uit zeven leden. Het verantwoordingsorgaan kan zijn bevoegdheden uitoefenen, ook wanneer er een of meerdere vacatures zijn.

1.7 Geschiktheidsbevordering en opleidingsbeleid

Het bestuur bevordert de geschiktheid van de individuele bestuursleden en die van het bestuur als geheel. Doel is dat de bestuursleden over voldoende kennis, inzicht, oordeelsvorming en competenties beschikken om hun taken te volbrengen. Dit kan bijvoorbeeld worden verkregen door middel van het individueel of collectief volgen van een (pensioen)opleiding of training. In het geschiktheidsplan zijn ook geschiktheidseisen opgenomen voor (de leden van) de raad van toezicht. Verder bevat het plan normen voor de geschiktheid van (de leden van) het verantwoordingsorgaan.

1.8 Missie, visie en kernwaarden

Het pensioenfonds heeft in 2017 een nieuwe missie en visie vastgesteld ten behoeve van het ondernemingsplan dat in 2017 is vastgesteld.

Het bestuur van Pensioenfonds Recreatie heeft het ondernemingsplan voor de periode 2017 tot en met 2020 opgesteld om proactief in te spelen op ontwikkelingen in de pensioenbranche en de snel opvolgende ontwikkelingen in de branche Recreatie. In dit plan laat het bestuur aan de

hand van een uitgevoerde SWOT analyse en extern marktonderzoek zien wat de doelstellingen, de strategie en ambities zijn. Dit plan zal jaarlijks worden geëvalueerd en mogelijk worden aangepast aan ontwikkelingen in de markt.

De ideeën rondom dit ondernemingsplan zijn vooraf gedeeld met de leden van het Verantwoordingsorgaan en de leden van de Raad van Toezicht, waarbij het bestuur hen hebben gevraagd input daarvoor te leveren en op de plannen te reageren.

De analyse en de plannen zijn ook besproken met onze verschillende sociale partners en stakeholders. Het bestuur vindt het van groot belang, dat voor de plannen een groot draagvlak bij sociale partners en stakeholders bestaat. Dit plan geeft het bestuur van Pensioenfonds Recreatie voldoende vertrouwen voor een toekomstbestendig pensioenfonds.

Missie

Het pensioenfonds is van en voor de recreatie. Wij voeren de pensioenregeling uit en beheren en beleggen de premies van werkgevers en werknemers. Wij doen dit verantwoord, betrouwbaar, kostenbewust, evenwichtig en zonder winstoogmerk. Binnen het fonds delen de (gewezen) deelnemers en de aangesloten werkgevers de lusten en lasten, in goede en slechte tijden. Zo zorgen we voor een aanvullende oudedagsvoorziening en bieden we de mogelijkheid voor een partnerpensioen.

Visie

In de visie wordt beschreven waarvoor het pensioenfonds gaat en welk toekomstbeeld ten grondslag ligt aan het handelen van het fonds.

De visie van het pensioenfonds: .

Pensioenfonds Recreatie wil hét pensioenfonds zijn voor de werkgevers en werknemers in de recreatie. Daaronder verstaan wij o.a. de verblijfsrecreatie, de zwembaden en zwemscholen, de buitensport en de dagrecreatie.

Wij zijn toekomstgericht en op zoek naar kansen om onze positie te versterken. Wij voeren een toekomstbestendig, eigentijds beleid en streven daarbij naar draagvlak, vertrouwen en koopkrachtbehoud. De ambitie is dat elke (ex)werknemer en werkgever op de hoogte is van de inhoud van de pensioenregeling. Iedere (gewezen) deelnemer weet wat dit voor hem betekent in geval van pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Kernwaarden

De kernwaarden van het pensioenfonds zijn: Vernieuwend, samen, toegankelijk, verantwoord en kostenbewust.

1.9 Communicatiebeleid

Pensioenfonds Recreatie besteedt aandacht aan adequate en zorgvuldige communicatie over het beleid, ontwikkelingen op pensioengebied en de gevolgen voor de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. In tijden van verandering is adequate communicatie in het bijzonder van groot belang. Deze visie vertaalt zich in de volgende strategische uitgangspunten met betrekking tot communicatie:

- Pensioenfonds Recreatie communiceert zoveel mogelijk digitaal.

- Pensioenfonds Recreatie communiceert persoonlijk en relevant.
- Pensioenfonds Recreatie heeft aandacht voor de meningen en wensen van onze doelgroep.
- Pensioenfonds Recreatie bouwt aan ons merk.

De algemene communicatiedoelstellingen per doelgroep zijn vastgelegd in een communicatiebeleidsplan. Welke specifieke communicatieactiviteiten voor de verschillende doelgroepen zijn gepland en op welke trends en ontwikkelingen Pensioenfonds Recreatie jaarlijks ingaat, legt het pensioenfonds vast in een communicatiejaarplan. Hierin is ook een kostenbegroting opgenomen.

1.10 Haalbaarheidstoets en risicohouding

De haalbaarheidstoets is een stochastische toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De economische scenario's zijn voorgeschreven.

De haalbaarheidstoets heeft de continuïteitsanalyse en de consistentietoets vervangen. In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan economische scenario's (stochastische analyse).

De haalbaarheidstoets heeft als doel inzicht te geven in:

- De gevolgen van de financiële opzet van het fonds.
- De verwachtingen en risico's, met name ten aanzien van koopkrachtbehoud.
- De consistentie en evenwichtigheid van het beleid.
- De haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid.
- De herstelkracht van het fonds.

De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud.

In 2015 heeft het pensioenfonds in overleg met sociale partners, de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan de kwalitatieve risicohouding van het pensioenfonds vastgesteld.

- Het strategisch beleggingsbeleid is geënt op de volgende uitgangspunten:
 1. Een stabiele premie en opbouw zijn belangrijk;
 2. Het pensioenfonds streeft naar een nominaal pensioen;
 3. Koopkrachtbehoud wordt beoogd, maar niet tegen elke prijs.
- Premies dienen kostendekkend te zijn. Bij de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie wordt uitgegaan van het verwachte rendement met een opslag voor de toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de verwachte prijsinflatie.
- Een opbouwkorting is in principe niet toegestaan.
- De toeslagenambitie is koopkrachtbehoud (100% van de prijsinflatie).
- Achterstand in toeslagverlening dient te worden weggewerkt. De wettelijke maximale termijn voor inhaaltoeslag kan worden gehanteerd en bedraagt 10 jaar.
- Voor pensioenverlagingen kan de maximaal toegestane spreiding worden gehanteerd.

Op basis van de kwalitatieve risicohouding is als volgt invulling gegeven aan de kwantitatieve risicohouding.

- Ondergrens: 50% van de prijsinflatie volgen. Dit komt overeen met een pensioenresultaat van circa 80%.
- In een slechtweerscenario mag het pensioenresultaat niet onder de 57% liggen – wat overeenkomt met een huidige nominale rechten. Dit betekent een maximale negatieve afwijking van 43% ten opzichte van een mediaan van 100%.
- Vanuit de evenwichtssituatie wordt dezelfde ondergrens gehanteerd: 80%.
- Een onvoorwaardelijke korting van meer dan 27% (als gevolg van de pensioenwet Artikel 140. Maatregel minimaal vereist eigen vermogen) moet worden voorkomen.
- Kortingen vanuit het herstelplan worden over 10 jaar uitgesmeerd. De eerste korting is onvoorwaardelijk, de volgende negen zijn voorwaardelijke kortingen.
- Het bestuur vindt een maximale korting per jaar van 5% acceptabel in geval van 5 jaar dekkingstekort. Benodigde korting wordt uitgesmeerd zodanig dat de korting niet meer dan 5% per jaar bedraagt. De kortingen volgend uit een vijfjarig dekkingstekort zijn allen onvoorwaardelijk.

De kwantitatieve risicohouding leidt tot de strategisch beleggingsmix. De strategisch beleggingsmix staat beschreven in hoofdstuk 6.

In 2015 is de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Daarin is getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het pensioenfonds gewekte verwachtingen over het pensioenresultaat, rekening houdend met de hiervoor gekozen ondergrenzen. In deze toets is ook berekend hoe een nominaal pensioen uitgedrukt kan worden als pensioenresultaat.

Het fonds moet jaarlijks vóór 1 juli een haalbaarheidstoets laten uitvoeren en de resultaten ervan evalueren. Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt gemonitord in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de oorspronkelijk gewekte verwachtingen. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijk financiële positie van het pensioenfonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het pensioenfonds gekozen ondergrens en of het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau.

Indien bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat niet wordt voldaan aan een van de volgende criteria uit de aanvangshaalbaarheidstoets:

- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau blijft boven de door het pensioenfonds gekozen ondergrens voor dit pensioenresultaat; en/of
 - Het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario wijkt niet teveel af van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het pensioenfonds hiervoor de maximale afwijking heeft vastgesteld,
- treedt het pensioenfonds in overleg met de sociale partners om te bezien of, en zo ja welke, maatregelen genomen moeten worden.

Uitkomsten haalbaarheidstoets juni 2017

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van de haalbaarheidstoets afgezet tegen de gestelde grenzen en voorwaarden en eerdere uitkomsten. Hieruit blijkt dat het pensioenfonds slaagt voor de toetsen.

	Risicohouding	2015	2016	2017	
Toetsing pensioenresultaat	Ondergrens	Resultaat	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
Vanuit feitelijke financiële positie					
Mediaan	80%	96%	86,9%	86,4%	Ja
5^e percentiel		63%	58,2%	58,2%	
Relevante afwijking t.o.v. mediaan	43%	34%	33,0%	32,6%	Ja

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets en de toelichting daarbij zijn gedeeld met de Raad van Toezicht, het verantwoordingsorgaan en de sociale partners. In het jaarlijks oordeel en de daaruit voortvloeiende rapportage voor het jaarverslag van het pensioenfonds zal de Raad van Toezicht haar oordeel over deze uitkomsten meenemen.

2. Integere bedrijfsvoering

2.1 Gedragscode en incidentenregeling

Het pensioenfonds heeft een gedragscode opgesteld voor het bestuur en al degenen die voor, namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en alle door het bestuur aan te wijzen betrokkenen, ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. De personen op wie de gedragscode van het pensioenfonds van toepassing is ondertekenen deze bij hun infunctietreding. Ook ondertekenen zij jaarlijks een verklaring over de naleving van deze gedragscode.

De gedragscode is op 14 maart 2017 aangescherpt, onder andere in het kader van het model gedragscode 2016 van de Pensioenfederatie, de aanpassing van de insidersregeling en in verband met het opgestelde integriteitsbeleid. De gedragscode is opgenomen als bijlage 1 van het integriteitsbeleid.

Het fonds heeft een incidentenregeling vastgesteld. In deze regeling is vastgelegd hoe gebeurtenissen die een ernstig gevaar (kunnen) vormen voor de beheerste en integere bedrijfsuitoefening van het fonds moeten worden gemeld en hoe de meldingen worden behandeld. De incidentenregeling is opgenomen als bijlage 2 van het integriteitsbeleid.

2.2 Integriteitsbeleid

Het pensioenfonds heeft een integriteitsbeleid opgesteld. Doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan het pensioenfonds 'verbonden personen' op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor pensioenfondsen in het bijzonder en uiteraard met de toepasselijke wet- en regelgeving.

Het pensioenfonds voert ten minste jaarlijks een risicoanalyse uit op het gebied van integriteit. Aan de hand van de analyse wordt het beleid geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

Hieronder een samenvatting van het integriteitsbeleid.

Analyse integriteitsrisico's

Het fonds voert ten minste jaarlijks een risicoanalyse uit op het gebied van integriteit. Aan de hand van de analyse wordt het beleid geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

Het fonds onderkent de volgende integriteitsrisico's:

- risico op belangenverstrengeling;
- risico op onoorbaar handelen;
- risico op fraude;
- risico op witwassen en terrorismefinanciering;
- het risico op onvoldoende bewustzijn over de bestaande risico's.

Risico op belangenverstremgeling

Het bestuur definieert het risico op belangenverstremgeling als het risico dat persoonlijke of professionele belangen, anders dan die van het pensioenfonds worden meegenomen in de besluitvorming. Daarbij onderscheidt het bestuur de volgende twee deelrisico's:

- a. het risico dat belangen uit persoonlijke netwerken en nevenfuncties van belanghebbenden zich vermengen met de belangen van het pensioenfonds (intern);
- b. het risico ten aanzien van het uitbesteden van (kern)taken van het pensioenfonds aan derde partijen (extern).

Het risico bestaat dat door handelingen of gedragingen de besluitvorming van bestuursleden, leden van overige pensioenfondsorganen of medewerkers van de uitbestedingsrelaties ongewenst wordt beïnvloed.

Als beheersmaatregel heeft het pensioenfonds een gedragscode en een incidentenregeling opgesteld. De gedragscode bevat onder meer regels over relatiegeschenken, uitnodigingen en goedkeuring van nevenfuncties door het bestuur. Het bestuur heeft ook een beleid inzake de dubbele pettenproblematiek opgesteld.

Risico op onoorbaar handelen

Dit betreft de deelrisico's: gebruik van voorwetenschap, niet vertrouwelijk omgaan met persoonsgegevens en niet moreel of niet ethisch handelen. Ter beheersing van deze risico's bevat de Gedragscode een insiderregeling en een regeling over melding van transacties in financiële instrumenten. Daarnaast is er een klachten- en geschillenregeling. Uitbestedingspartijen dienen incidenten die (mede) betrekking hebben op het fonds, te melden aan het bestuur van het fonds.

Risico op fraude

Beheersmaatregelen zijn functiescheiding met toepassing van het 4-ogenprincipe, een uitbestedingsbeleid, een incidentenregeling en een klachten- en geschillenregeling.

Risico op witwassen, terrorismefinanciering en naleven sanctiewetgeving

Witwassen is het uitvoeren van transacties om de herkomst van illegaal verkregen vermogen/vermogensbestanddelen te verbergen met (a) het doel het vermogen te besteden/te investeren (b) zonder dat bewezen kan worden dat het van illegale activiteiten afkomstig is en te voorkomen dat beslag op het vermogen/vermogensbestanddelen wordt gelegd. Terrorismefinanciering is het verkrijgen, verschaffen, verplaatsen en aanwenden van geld of andere middelen door personen of organisaties die terroristische activiteiten ontplooiën of ondersteunen.

Als beheersmaatregel vraagt het pensioenfonds de gedragscodes van externe partijen op en toetst in hoeverre deze gelijkwaardig zijn met de gedragscode van het pensioenfonds. Voor zowel de pensioenadministrateur als de vermogensbeheerders zijn ISAE 3402 type II-verklaringen beschikbaar.

Het pensioenfonds toetst aan de door de overheid en de Europese Unie gepubliceerde aanwijzingsbesluiten/verordeningen en de daarvan afgeleide lijsten van uitgesloten instellingen en organisaties. Tevens toetst het pensioenfonds op naleving van de Sanctiewet door het opvragen van een verklaring hieromtrent. Indien een vermoeden bestaat dat een vermogensbeheerder belegd heeft of van plan is te gaan beleggen in een uitgesloten instelling of organisatie, zal het pensioenfonds onmiddellijk maatregelen nemen. Naast genoemde beheersmaatregelen volgt het pensioenfonds mededelingen van DNB inzake de sanctiewetgeving en gaat zij bij haar vermogensbeheerders periodiek na of zij hier aan voldoen.

Risico op onvoldoende bewustzijn over de bestaande risico's

Onvoldoende bewustzijn over de bestaande integriteitsrisico's kan resulteren in (het herkennen van) ongewenste gedragingen, onwetendheid over te volgen procedures en gebrek aan aanspreekbaarheid. Het bestuur heeft onvoldoende bewustzijn dan ook als risico geïdentificeerd.

Om de bewustwording binnen het bestuur te waarborgen en te vergroten wordt in het bestuur aandacht besteed aan:

- de betekenis, het nut en de noodzaak van het integriteitsrisico in het algemeen;
- de wijze waarop het pensioenfonds daar invulling aan geeft;
- de belangrijkste wet- en regelgeving en interne gedragsregels en procedures met betrekking tot integriteitskwesaties;
- het leren herkennen van vermeende ongewenste gedragingen en incidenten;
- het signaleren en weten welke procedures in geval van een incident of ongewenste gedragingen moeten worden gehanteerd.

2.3 Compliance officer

Als compliance officer is door het pensioenfonds aangesteld Holland van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP. De compliance officer is een door het bestuur aangewezen persoon die bewaakt dat het pensioenfonds voldoet aan de voor het fonds van toepassing zijnde actuele wet- en regelgeving op het gebied van compliance.

Zo is de compliance officer belast met het toezicht op de naleving van de bepalingen uit de gedragscode die gelden voor de bestuursleden en overige aangewezen personen. De taken en bevoegdheden van de compliance officer van het pensioenfonds zijn vastgelegd in de gedragscode. De compliance officer heeft schriftelijk bevestigd dat hij kennis heeft genomen van zijn taken en bevoegdheden. Tevens is afgesproken dat de compliance officer jaarlijks een schriftelijke terugkoppeling aan het bestuur geeft over zijn bevindingen inzake compliance.

2.4 Beloningsbeleid

Het bestuur onderschrijft de Principes voor beheerst beloningsbeleid. Dit beleid is van toepassing op leden van het bestuur, de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft hierbij nadrukkelijk gekeken naar objectieve normen, waaronder ook de

aanbevelingen van de Pensioenfederatie. Het beleid voldoet aan de toepasselijke regelgeving. Het bestuur zal periodiek het beloningsbeleid evalueren en waar nodig bijstellen.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Recreatie (Pensioenfonds Recreatie) heeft in 2014 een beloningsbeleid opgesteld. Op 7 december 2017 is de uitwerking van het beloningsbeleid geactualiseerd. Hieronder de uitgangspunten bij het beloningsbeleid en de het beloningsbeleid per 1 januari 2018 op hoofdlijnen. De uitgangspunten bij dit beleid staan hieronder vermeld

Uitgangspunten

- Een vergoeding op basis van een vast bedrag is meer passend dan een vergoeding per bijgewoonde bijeenkomst;
- Het beleid moedigt niet aan tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is;
- De hoogte van de beloning is maatschappelijk verantwoord en passend bij bedrijfstakpensioenfondsen; in de praktijk ligt het hanteren van een beloning voor een bestuurder op basis van een vast bedrag tussen de € 20.000 en € 40.000 op jaarbasis (bedragen 2015 en uitgaande van een tijdsbesteding van 1 tot 2 dagen per week). Kijkend naar beloningen op basis van functiewaardering door een officieel extern functiewaarderingsbureau (uitgaande van een tijdsbesteding van 1 tot 2 dagen per week) bestaat er een vergoeding tussen de € 30.000,- en € 50.000,-. Door de Pensioenfederatie wordt € 125.000,- (bedrag 2014) op fulltime basis gehanteerd als vervangingswaarde voor een bestuurder van een middelgroot pensioenfonds. Vertaald naar 0,2FTE is dat € 25.000,-;
- Naast de Handreiking van de Pensioenfederatie heeft ook een brief van CNV Vakmensen van 30 oktober 2013, welke besproken is in de bestuursvergadering van 5 december 2013, bijgedragen aan het standpunt om uit te gaan van € 125.000,-. Door de toegenomen verantwoordelijkheid van bestuurders en de fors verhoogde eisen op het gebied van kennis en competenties alsmede de tijd en beschikbaarheid die van bestuurders wordt verlangd, heeft CNV Vakmensen verzocht om de vergoedingsregeling aan te passen naar een kostendekkend niveau. Daarbij gaat ook CNV Vakmensen uit van een vergoeding van € 25.000 per jaar.
- Het beleid is afgestemd op de omvang (vermogen, aantal (gewezen) deelnemers) en organisatie van pensioenfonds Recreatie, op de aard, omvang (aantal werkgevers) en complexiteit van de bedrijfstak en de uitbetaalde vacatiegelden in 2013;
- Het is een vereiste, dat de bestuurders en de voorzitters voldoende tijd kunnen vrijmaken om te voorkomen dat het bestuur teveel taken moet neerleggen bij de adviseurs van het bestuur. Zij moeten daarvoor worden gefaciliteerd. De kosten van hun inzet zijn voor het fonds aanzienlijk lager dan het vaker inschakelen van adviseurs;
- Bij de vaststelling van de hoogte van de beloning spelen vervangingswaarde, verantwoordelijkheid, functiewaardering en tijdsbesteding een rol. Er wordt aangesloten bij de wettelijke VTE-norm van 1 dag per week voor bestuursleden (0,2 VTE). De tijdsbesteding voor de voorzitter is vastgesteld op gemiddeld 2,5 dagen per week (0,5 VTE). De VTE-norm van de plaatsvervangend voorzitter is 1,75 dag per week (0,35 VTE);
- De beloning is voor alle bestuursleden in grote lijnen gelijk. Variatie is terug te voeren op variërende tijdsbesteding, taken en verantwoordelijkheid. De beloning van de voorzitters is hoger dan een lid van het bestuur door de inhoud en de verantwoordelijkheid van de

functie. Met name betreffen dit het afbreukrisico en het risico op reputatieschade en de tijdsbesteding door het verrichten van de uitvoerende bestuurstaken binnen het Dagelijks Bestuur

- De hoogte van de beloning van het bestuur moet zich in redelijke wijze verhouden tot de beloning van de RvT;
- Het lidmaatschap van bestuurlijke commissies betreft een aanvullende activiteit. Als door deze extra werkzaamheden de VTE norm van 1 dag per week voor bestuurslid en 1,75 resp. 2,5 dagen in de week voor de plaatsvervangend voorzitter resp. voorzitter wordt overschreden wordt aan het bestuur, ter besluitvorming, en ter goedkeuring aan de RvT voorgelegd of een incidentele vergoeding kan worden uitgekeerd.
- Gebleken is dat de aansluitings- en vrijstellingscommissie een structureel karakter heeft gekregen. Met ingang van 1 januari 2016 is besloten dat de leden van de aansluitings- en vrijstellingscommissie een vaste vergoeding jaar ontvangen. De vergoeding is gebaseerd op vier bijeenkomsten per jaar waarbij de hoogte is gebaseerd op het voorbereiden (€ 418,20) en bijwonen van de vergadering (€ 418,20). De vergoeding bedraagt € 3.345,60;
- De vaste vergoeding voor de bestuursleden van de BAC is € 4.182 per jaar. Dit bedrag is gebaseerd op vijf bijeenkomsten per jaar waarbij de hoogte is gebaseerd op het voorbereiden (€ 418,20) en bijwonen van de vergadering (€ 418,20);
- De vergoeding van het externe lid van de BAC is beloning is maatschappelijk verantwoord en passend bij Pensioenfonds Recreatie. De vergoeding bedraagt € 7.500 exclusief BTW per jaar. De betaling vindt achteraf per kwartaal plaats.
- Voor de beloning van de leden van het verantwoordingsorgaan is aangesloten bij de vacatieregeling die voor 2015 van toepassing was. In de praktijk is voor verantwoordingsorganen een vergoeding op basis van vacatiegeld nog steeds gebruikelijk;
- Voor de voorzitter van het VO geldt een hogere vergoeding die te rechtvaardigen is omdat de voorzitter van het verantwoordingsorgaan een zwaardere functie is en de voorzitter extra werkzaamheden, t.o.v. een lid van het verantwoordingsorgaan, verricht. Het gaat hierbij om werkzaamheden zoals het (voorbereiden van) voorzitten van de verantwoordingsorgaan-vergaderingen, het vervullen van de rol van aanspreekpunt voor de voorzitter van het bestuur en de voorzitter van de raad van toezicht, de deelname aan de gesprekken met (potentiele) kandidaten voor het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan, het leveren van een bijdrage aan de kennismaking van nieuwe leden van het verantwoordingsorgaan;
- De hoogte van de beloning voor de leden van de raad van toezicht sluit aan bij de norm in de pensioensector.
- De hogere vergoeding van de voorzitter van de raad van toezicht is te rechtvaardigen omdat de voorzitter van de raad van toezicht een zwaardere functie is en de voorzitter van de raad van toezicht extra werkzaamheden verricht, t.o.v. een lid van de raad van toezicht. Het gaat hierbij om werkzaamheden zoals het (voorbereiden van) voorzitten van de raad van toezicht -vergaderingen, het vervullen van de rol van aanspreekpunt voor de voorzitter van het bestuur en de voorzitter van het verantwoordingsorgaan alsmede het schrijven van de rapportage van de raad van toezicht;
- De bedragen zijn per 1 januari 2018 verhoogd met 2%. Een jaarlijkse verhoging is geen automatisme. Het bestuur besluit hier jaarlijks over.

- Evaluatie van het beloningsbeleid vindt plaats in het vierde kwartaal van 2018, inclusief het besluit over indexatie van de bedragen per 1 januari 2019.
- De uitbetaling vindt *per maand* plaats, na afloop van *de maand*.
- Indien een bestuurslid rechtstreeks declareert bij het pensioenfonds en BTW-plichtig is en ook voor de betreffende activiteit BTW-plichtig is, wordt de BTW vergoed vanuit het Pensioenfonds.

Hieronder staat het beloningsbeleid per 1 januari 2018.

	Bedrag	Bijzonderheden
Bestuurslid	Structurele vergoeding voor reguliere bestuurswerkzaamheden ¹ : € 25.500,- per jaar Incidentele vergoeding voor incidentele werkzaamheden ² : <ul style="list-style-type: none">• € 418,20-³ vacatie voor de voorbereiding• € 418,20- vacatie per dagdeel (4 uur) vergadering Reiskostenvergoeding ⁴	Beloning per jaar op basis van 1,0 dag per week
Voorzitter bestuur	Structurele vergoeding voor reguliere bestuurs- en voorzitterswerkzaamheden ⁵ : € 76.500,- per jaar Incidentele vergoeding voor incidentele werkzaamheden ⁶ : <ul style="list-style-type: none">• € 418,20- vacatie voor de voorbereiding	Beloning per jaar op basis van 2,5 dagen per week

¹ Reguliere bestuurswerkzaamheden omvatten alle structurele en incidentele activiteiten die samenhangen met de bestuursfunctie bij Pensioenfonds Recreatie: het voorbereiden en bijwonen van bestuursvergaderingen en studie- en beleidsdagen, opleidingen, op peil houden van kennis- en competenties, en dergelijke.

² Incidentele werkzaamheden zijn extra en van tijdelijke aard. Als door deze extra werkzaamheden de VTE norm van 1 dag per week voor bestuurslid en 1,75 resp. 2,5 dagen in de week voor de plaatsvervangend voorzitter resp. voorzitter wordt overschreden wordt aan het bestuur, ter besluitvorming, en ter goedkeuring aan de RvT voorgelegd of een incidentele vergoeding kan worden uitgekeerd.

³ De hoogte van de vacatievergoeding is gebaseerd op de aanbeveling van de SER.

⁴ De reiskostenvergoeding bedraagt € 0,30 per km of kosten OV. Kilometers worden afgerond op 1 decimaal en worden berekend aan de hand van de ANWB routeplanner op basis van de postcode. De kosten verbonden aan reizen per openbaar worden volledig vergoed. Wel moeten bij de declaratie de betreffende reisbiljetten worden ingeleverd bij bestuursondersteuning.

⁵ Cf. de reguliere bestuurswerkzaamheden, aangevuld met alle structurele activiteiten die samenhangen met het dagelijks bestuur: het voorbereiden en bijwonen van het dagelijks bestuur (inclusief evaluatiegesprekken met uitbestedingspartijen), overleggen met het verantwoordingsorgaan en de RvT.

⁶ Zie voetnoot 2

	Bedrag	Bijzonderheden
	<ul style="list-style-type: none"> • € 418,20- vacatie per dagdeel (4 uur) vergadering Reiskostenvergoeding 	
Plaatsvervangend voorzitter bestuur	Structurele vergoeding voor reguliere bestuurs- en voorzitterswerkzaamheden: € 53.550,-- per jaar Incidentele vergoeding voor incidentele werkzaamheden ⁷ : <ul style="list-style-type: none"> • € 418,20- vacatie voor de voorbereiding • € 418,20- vacatie per dagdeel (4 uur) vergadering Reiskostenvergoeding 	Beloning per jaar op basis van 1,75 dag per week
Lid aansluitings- en vrijstellingscommissie	Structurele vergoeding voor werkzaamheden aansluitings- en vrijstellingscommissie: € 3.345,60,- per jaar	
Bestuursleden BAC	Structurele vergoeding voor genoemde taken: € 4.182,-- per jaar	
Extern lid van de BAC	€ 7.500,-- excl BTW per jaar	Betaling per kwartaal achteraf
Toehoorders bestuursvergadering	Reiskostenvergoeding	Geldt ook voor incidentele werkzaamheden.
Kandidaten voor opvolging in bestuur	Reiskostenvergoeding	
Lid verantwoordingsorgaan (VO)	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Vergaderingen:</i> € 209,10- vacatie voor voorbereiding • € 209,10- vacatie per dagdeel Reiskostenvergoeding • <i>Cursus of opleiding:</i> € 209,10- per dagdeel reiskostenvergoeding 	
Voorzitter VO	<ul style="list-style-type: none"> • 25% van de totale begrote vergoeding voor een lid van het VO in 2017 • <i>Vergaderingen:</i> € 209,10- vacatie voor voorbereiding • € 209,10- vacatie per dagdeel Reiskostenvergoeding • <i>Cursus of opleiding:</i> € 209,10- per dagdeel • reiskostenvergoeding 	

⁷ Zie voetnoot 2

Kandidaten voor opvolging VO	Reiskostenvergoeding	
Lid Raad van Toezicht	€ 10.200,- per jaar Reiskostenvergoeding	
Voorzitter Raad van Toezicht	€ 15.300,- per jaar Reiskostenvergoeding	
Kandidaten voor opvolging RvT	Reiskostenvergoeding	

2.5 Waarborging privacy bij gegevensverwerking

De verwerking van persoonsgegevens door het fonds valt onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), welke als doel heeft om te borgen dat:

1. noodzakelijke en passende beveiligingsmaatregelen worden getroffen om de persoonsgegevens te beschermen; en
2. de burgers hun rechten kunnen uitoefenen voor wat betreft de verwerking van hun persoonsgegevens.

De AVG kent ook voor pensioenfondsen een expliciete verantwoordingsplicht. Dit houdt in dat het fonds moet kunnen aantonen dat er bij de verwerkingen van persoonsgegevens wordt voldaan aan de voorschriften van de AVG. En ook dat het fonds –rekening houdend met de specifieke omstandigheden- de juiste technische en organisatorische maatregelen heeft genomen om de persoonsgegevens te beschermen. Maatregelen die het fonds heeft getroffen zijn onder meer:

- een adequaat informatiebeveiligingsbeleid waaraan ook de uitbestedingspartijen van het fonds dienen te voldoen, gebaseerd op gangbare normen in de sector;
- het beschikken over een aantoonbaar werkend verwerkingsregister waarin in ieder geval wordt geregistreerd welk type persoonsgegevens worden verwerkt en van wie, waarom deze worden verwerkt, aan wie de gegevens eventueel worden verstrekt en hoe lang deze zijn of worden verwerkt. Alle uitbestedingspartijen die namens het fonds persoonsgegevens verwerken zijn verplicht het register permanent actueel te houden;
- het beschikken over een actueel privacybeleid (vastgelegd in het privacyreglement), inclusief een privacyverklaring en een cookie beleid voor de website van het fonds;
- het beschikken over een verwerkerovereenkomst tussen het fonds en de uitbestedingspartijen die persoonsgegevens verwerken, welke voldoet aan de wettelijke richtlijnen;
- een procedure melding datalekken zodat een datalek binnen de wettelijke termijn kan worden gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens en op basis waarvan het bestuur de gevolgde stappen in geval van een eventueel datalek achteraf kan toetsen;
- het incorporeren van de AVG in de juridische documenten van het fonds, zodat permanent bewustzijn is geborgd;
- het incorporeren van de AVG in de management rapportage cyclus, waaronder de SLA met de uitbestedingspartijen, de risicomangementrapportages van het bestuur en beheersmaatregelen in de ISAE 3402 verklaring van de uitbestedingspartijen.

Ten minste jaarlijks, of tussentijds indien zich een materiële wijziging in de AVG of de uitbesteding voordoet, wordt het privacy- en informatiebeveiligingsbeleid (als onderdeel van het IT-beleid) geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie kunnen aanleiding geven tot het aanpassen van het bestaande beleid en/of de processen. Ook kan in voorkomende gevallen worden besloten om een lopende uitbesteding aan een externe partij te herzien.

3. Procedures en criteria voor de aansluiting van werkgevers bij het pensioenfonds en voor het verkrijgen van het deelnemerschap van hun werknemers

3.1 Aansluiting werkgevers

1. Aangesloten is:
 - a. de werkgever bij wie een of meer werknemers in dienst zijn, die vallen onder de verplichtstelling krachtens de wet;
 - b. de werkgever die binnen de statutaire werkingssfeer van het fonds valt, met wie het fonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten;
 - c. de werkgever die niet onder de statutaire werkingssfeer van het fonds valt, met wie het fonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten.
2. Het fonds kan een uitvoeringsovereenkomst sluiten met een werkgever die niet onder de statutaire werkingssfeer van het fonds valt, maar die zich op vrijwillige basis bij het fonds wil aansluiten, indien:
 - a. de loonontwikkeling bij deze werkgever ten minste gelijk is aan die volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Recreatie en de werkgever premie afdraagt aan de Stichting Sociaal Fonds Recreatie;
 - b. de werkgever de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Dagrecreatie voor zijn werknemers volgt;
 - c. er sprake is van een groepsverhouding tussen de werkgever die zich vrijwillig wil aansluiten en een andere werkgever die onder de werkingssfeer van het fonds valt; of
 - d. dit aansluitend gebeurt aan een periode waarin de werkgever wel onder de werkingssfeer van het fonds viel.

Het pensioenfonds stelt verder onder meer als voorwaarde dat er sprake is van verwantschap met de bedrijfstak recreatie, zoals bijvoorbeeld de buitensport. Het beleid inzake vrijwillige aansluiting is vastgelegd in het Beleidsdocument Vrijwillige aansluiting.

3.2 Verkrijging deelnemerschap

Alle werknemers die vallen onder de verplichtstelling nemen deel aan het pensioenfonds, tenzij aan de betreffende werkgever vrijstelling is verleend. Daarnaast nemen werknemers deel aan het pensioenfonds als onder de in paragraaf 2.1 genoemde voorwaarden een werkgever vrijwillig is toegetreten tot het pensioenfonds (en onder de voorwaarden van de statuten).

Werknemers die een functie hebben boven functieniveau 9 zoals omschreven in de CAO Recreatie en van wie de werkgever is aangesloten bij het pensioenfonds, kunnen ook deelnemen (artikel 6 van de statuten).

3.3 Verplichtstelling

Op 20 augustus 2015 is de verplichtstelling gewijzigd. Hieronder de tekst van de huidige verplichtstelling.

De deelneming in de Stichting Pensioenfonds Recreatie is verplicht gesteld voor werknemers in loondienst van een werkgever, die in hoofdzaak activiteiten verricht in de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting, vanaf de eerste dag van de maand waarin de 21-jarige leeftijd wordt bereikt tot de eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd wordt bereikt.

Voor zover een werkgever een bedrijf exploiteert dat niet in hoofdzaak activiteiten verricht die tot de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting behoren, is de verplichtstelling alleen van toepassing op de werknemers die activiteiten verrichten op het terrein van de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting, tenzij deze werknemers reeds onder de werkingssfeer van een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds vallen.

Een bedrijf wordt geacht in hoofdzaak activiteiten in de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting te verrichten, indien de omzet uit verblijfsrecreatie en/of zweminrichting meer dan 50% van de totale omzet uitmaakt.

Onder verblijfsrecreatie wordt verstaan: het bieden van gelegenheid tot verblijf buiten de eigen woning in tent, caravan, of vergelijkbaar kampeermiddel, dan wel in bungalow, appartement of vergelijkbare accommodatie, al dan niet in privé-eigendom van de gast, dan wel in groepsaccommodatie, voor met name vakantie of ontspanning, van ten minste één overnachting, al dan niet in combinatie aangeboden met diverse voorzieningen te weten winkels, horeca, sport- en spelaccommodatie en (andere) recreatieve voorzieningen.

Onder verblijfsrecreatie wordt niet verstaan een horecabedrijf:

- De onderneming waarin het hotel-, het pension-, het restaurant-, het cafe-, het cafetaria-, het lunchroom- of het cateringbedrijf (daaronder niet begrepen het contractcateringbedrijf, zoals gedefinieerd in het verplichtstellingsbesluit van Pensioenfonds Horeca en Catering besluit van 11 november 2007, Staatscourant 2007, nr. 226) wordt uitgeoefend;
- Overige ondernemingen waarin de verstrekking van logies, gepaard gaande met dienstverlening of de verstrekking van maaltijden, spijzen of dranken voor gebruik ter plaatse, als bedrijf plaats heeft.

Deelname van de werknemer is niet verplicht indien hij of zij als werknemer is ingedeeld boven loonschaal 9 van de functietabel. Deelname is ook niet verplicht voor de stagiair.

Onder zweminrichting wordt verstaan:

een privaatrechtelijke onderneming waarin gelegenheid tot zwemmen en/of baden wordt gegeven, waarbij het gebruikte zwembad groter is dan 125 m², al dan niet in combinatie aangeboden met diverse voorzieningen te weten horeca, sport- en spelaccommodatie en overige recreatieve voorzieningen.

Onder werknemer wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op basis van een arbeidsovereenkomst in dienst is van de werkgever, met uitzondering van die werknemers die zijn ingedeeld boven functieschaal negen in de bijgevoegde tabel en de stagiair. De stagiair is de natuurlijke persoon die op grond van een leerplan van een Regionaal Opleidingscentrum (ROC) of een Agrarisch Opleidingscentrum (AOC) een opleiding volgt in de beroepsopleidende leerweg (BOL) vallend onder de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (Staatsblad 31 oktober 1995 nr. 501) en bij een erkend leerbedrijf onder begeleiding werkzaam is, teneinde de voor de opleiding noodzakelijke beroepspraktijkvorming op te doen.

Onder werkgever wordt verstaan: de natuurlijke persoon of de rechtspersoon, dan wel de maatschap, de vennootschap gevormd door twee of meer natuurlijke en/of rechtspersonen gezamenlijk, die een bedrijf exploiteert waarvan de activiteiten bestaan uit het verrichten van werkzaamheden in de verblijfsrecreatie dan wel zweminrichting en daartoe werknemers in de zin van deze verplichtstelling in dienst heeft.

4. Hoofdpijnen van het uitvoeringsreglement

Inleiding

De afspraken over de uitvoering van de pensioenovereenkomst tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgever(s) zijn vastgelegd in het uitvoeringsreglement zoals bedoeld in artikel 23 lid 2 onder b. van de Pensioenwet. In paragraaf 3.2 van de Pensioenwet staan de eisen omtrent de inhoud het uitvoeringsreglement opgesomd. Het uitvoeringsreglement is per 7 december 2017 gewijzigd.

Met werkgevers die op basis van een vrijwillige aansluiting de pensioenovereenkomst hebben ondergebracht bij het pensioenfonds wordt een separate uitvoeringsovereenkomst gesloten. De inhoud van deze uitvoeringsovereenkomst komt overeen met die van het uitvoeringsreglement.

4.1 Wijze vaststelling verschuldigde premie

De premie voor 2018 is vastgesteld op 19,6% van de pensioengrondslag. Hiervan kan de werkgever op grond van artikel 45 lid 2 van het pensioenreglement de helft op het loon van de deelnemer inhouden. De premie wordt niet lager vastgesteld dan de gedempte kostendekkende premie.

4.2 Premiebetaling

Het pensioenfonds stelt na afloop van elke loonperiode voor elke werkgever de verschuldigde premie vast. De premie dient binnen twee weken na afloop van iedere loonperiode in het bezit van de administrateur te zijn.

4.3 Informatieverstrekking door werkgever aan pensioenfonds

De werkgever is verplicht om alle werknemers, die aan de verplichte pensioenregeling deel moeten nemen, bij het pensioenfonds aan te melden. Daarbij dient de werkgever ervoor zorg te dragen dat het pensioenfonds de beschikking krijgt over alle door het bestuur nodig geoordeelde gegevens. De werkgever dient ervoor te zorgen dat alle vereiste gegevens volledig, juist en tijdig worden verstrekt. In- en uitdiensttredingen dienen uiterlijk bij de eerste, respectievelijk laatste, loonaanleveringen te worden gemeld. Wijzigingen in persoonlijke gegevens van deelnemers dienen uiterlijk binnen één maand te worden gemeld.

Bij het niet nakomen van deze verplichting is het pensioenfonds op grond van artikel 10 lid 2 van het Uitvoeringsreglement bevoegd een door het bestuur vast te stellen boete op te leggen. De werkgever is aansprakelijk voor schade die het pensioenfonds lijdt als gevolg van het aanleveren van onvolledige onjuiste of niet tijdige informatie door de werkgever.

4.4 Procedures premiebetalingsachterstand

Het pensioenfonds informeert elk kwartaal schriftelijk het verantwoordingsorgaan wanneer sprake is van een premieachterstand ter grootte van 5% van de totale door het pensioenfonds te ontvangen jaarpremie en het pensioenfonds op dat moment een dekkingstekort heeft.

Het pensioenfonds kan een werkgever die zijn betalingstermijn niet nakomt op grond van artikel 8 van het Uitvoeringsreglement boetes en kosten in rekening brengen. Op grond van artikel 28 lid 2 van de Pensioenwet is het pensioenfonds tevens verplicht om de ondernemingsraad van de desbetreffende werkgever te informeren.

4.5 Procedures wijziging pensioenreglement na wijziging pensioenovereenkomst

Het pensioenfonds stelt een pensioenreglement op in overeenstemming met de pensioenovereenkomst. Het pensioenfonds is bevoegd en daartoe door de CAO-partijen gemachtigd het pensioenreglement te wijzigen zonder voorafgaande afstemming met de CAO-partijen indien de wijzigingen worden genoodzaakt door wetgeving of worden opgedragen door de toezichthouder.

4.6 Voorwaarden toeslagverlening

Op de uit hoofde van het pensioenreglement opgebouwde pensioenaanspraken is een voorwaardelijke toeslagverlening van toepassing. In paragraaf 6 is het toeslagbeleid nader omschreven.

4.7 Procedures aangaande besluiten omtrent vermogenoverschotten en vermogenstekorten

Bij een onderdekking of reservetekort meldt het pensioenfonds die direct aan de toezichthouder. Het pensioenfonds stelt in dat geval een plan van aanpak op waaruit blijkt op welke wijze en op welke termijn de onderdekking of het reservetekort teniet zal worden gedaan.

Het pensioenfonds hanteert als sturingsmiddelen het premiebeleid, het toeslagbeleid en het beleggingsbeleid. Tevens kan het pensioenfonds de opbouw van toekomstige aanspraken aanpassen en kan het pensioenfonds als laatste middel de pensioenaanspraken en pensioenrechten verminderen (artikel 49 van het pensioenreglement). In het laatste geval informeert het pensioenfonds tijdig en schriftelijk de (gewezen) deelnemers, de pensioengerechtigden, de werkgevers en de toezichthouder over dat besluit.

4.8 Voorwaarden premiekorting of -terugstorting

Het pensioenfonds kan uitsluitend korting verlening op de kostendekkende premie of gedempte premie en kan uitsluitend terugstorten indien:

1. gezien de beleidsdekkingsgraad ten aanzien van de pensioenverplichtingen wordt voldaan aan de artikelen 126, 132 en 133 van de Pensioenwet;
2. de voorwaardelijke toeslagen zowel met betrekking tot de voorgaande tien jaar zijn verleend als ook in de toekomst kunnen worden verleend; en
3. de korting op de pensioenaanspraken en pensioenrechten op grond van artikel 134 in de voorgaande tien jaar gecompenseerd is.

Het pensioenfonds maakt geen gebruik van de wettelijke mogelijkheden tot terugstorting.

4.9 Vrijwillige voortzetting na beëindiging dienstverband

In geval van beëindiging van de verplichte deelneming bestaan er mogelijkheden om de deelneming voor eigen rekening voort te zetten. De voorwaarden waaronder vrijwillige voortzetting mogelijk is, zijn vastgelegd in artikel 19 van het pensioenreglement.

4.10 Vrijstelling van verplichte deelneming in het pensioenfonds

Er zijn twee vormen van vrijstelling te onderscheiden: de verplichte en de onverplichte vrijstelling. Beide vrijstellingsvormen zijn opgenomen in het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000.

In het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 zijn vier verplichte vrijstellingsgronden opgenomen, te weten:

1. vrijstelling in verband met een bestaande pensioenvoorziening;
2. vrijstelling in verband met concernvorming;
3. vrijstelling in verband met een eigen CAO;
4. vrijstelling in verband met onvoldoende beleggingsrendement.

Naast deze verplichte vrijstellingsgronden heeft SPR de discretionaire bevoegdheid om op andere gronden aan vrijstelling te verlenen van de verplichte deelname aan het bedrijfstakpensioenfonds (artikel 6 van het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000), ook wel onverplichte vrijstelling.

Het algemeen beleid van SPR is dat er in beginsel geen onverplichte vrijstellingen wordt verleend, tenzij er sprake is van een dusdanig zwaarwegend belang voor de werkgever en/of zijn werknemers in verhouding tot het belang van SPR. In dat geval wordt slechts overgegaan tot het verlenen van een afwikkelingsvrijstelling ingegeven door de privatisering van een zwembad.

5. Hoofdpijnen van de pensioenregeling

De pensioenregeling per 1 januari 2018 luidt in hoofdpijnen⁸ als volgt:

- Regeling	Middelloon;
- Toetredingsleeftijd	21 jaar;
- Pensioenrichtleeftijd	de eerste dag van de maand waarin de (gewezen) deelnemer of gepensioneerde 67 jaar wordt;
- Pensioengevend salaris	Het uurloon in de zin van de Wet financiering sociale verzekeringen (Wfsv) vermeerderd met het werknemersdeel in de pensioenpremie, maar met uitzondering van het genot van een ter beschikking gesteld auto. Het uurloon is gemaximeerd op € 27,53 (2018). Dit bedrag wordt bepaald door het maximum premieloon op jaarbasis als bedoeld in hoofdstuk 3 Wfsv te delen door het aantal normuren in het betreffende jaar;
- Uurfranchise	€ 5,37 (2018). De franchise is gelijk aan de minimale fiscale franchise. De franchise per uur zal hieruit afgeleid worden uitgaande van het aantal SV-dagen van het betreffende jaar van 7,6 uur per dag. Voor 2018 is het jaarbedrag € 10.655;
- Normuren	Het aantal SV-dagen in een jaar x 7,6. Voor 2018 is het aantal SV dagen 261. Het aantal normuren bedraagt 1983,6.
- Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus uurfranchise voor elk gewerkt uur;
- Opbouwpercentage	1,592% van de pensioengrondslag;
- Ouderdomspensioen	Het ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de jaarlijks vastgestelde pensioengrondslagen (inclusief eventueel verleende toeslagen) vermenigvuldigd met de relevante opbouwpercentages;
- Wezenpensioen	Voor ieder kind 14% van het (bereikbare) ouderdomspensioen;
- Premievrijstelling	Bij een arbeidsongeschiktheid (WAO of WIA) van 35% of meer wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet; bij een arbeidsongeschiktheid: <ul style="list-style-type: none"> - tussen 80% en 100% een opbouw van 100%; - tussen 65% en 80% een opbouw van 72,5%; - tussen 55% en 65% een opbouw van 60%; - tussen 45% en 55% een opbouw van 50%; - tussen 35% en 45% een opbouw van 40%; In geval van een WAO-uitkering, bij een arbeidsongeschiktheid: <ul style="list-style-type: none"> - tussen 25% en 35% een opbouw van 30%; - tussen 15% en 25% een opbouw van 20%;
- Toeslagen	Er wordt naar gestreefd om, als de middelen het toelaten, de opgebouwde pensioenen en de ingegane pensioenen jaarlijks

⁸ Voor verdere details wordt verwezen naar het pensioenreglement.

aan te passen. Voor de voorwaardelijke toeslagen wordt geen reserve gevormd en geen premie betaald. Voor deelnemers geldt dezelfde maatstaf als voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (zie verder hoofdstuk 6).

- Uitrustmogelijkheden⁹

Op een drietal keuzemomenten¹⁰ heeft de (gewezen) deelnemer het recht om een deel van ouderdomspensioen uit te ruilen voor aanspraken op partnerpensioen.
De (gewezen) deelnemer kan het ouderdomspensioen eerder laten ingaan en de hoogte hiervan laten variëren.
De (gewezen) deelnemer heeft het recht partnerpensioen op de pensioeningangsdatum geheel of gedeeltelijk uit te ruilen in ouderdomspensioen.

- Anw-Pensioen

Vanaf 1 januari 2017 kent de pensioenregeling geen dekking meer van het partnerpensioen. Het fonds kent vanaf 1 januari 2017 wel een vrijwillige Anw-Pensioen. Deze regeling is uitgewerkt in een apart reglement Anw-pensioen.

⁹ De bijbehorende uitrustfactoren worden jaarlijks collectief actuariael vastgesteld op basis van de door het pensioenfonds gehanteerde overlevingskansen en het 10-jaarsgemiddelde van de marktrente

¹⁰ Dit zijn: bij beëindiging van de deelneming, op de pensioeningangsdatum, en bij aanvang van een partnerschap zoals gedefinieerd in het pensioenreglement.

6. Risicomanagement

Het bestuur is verantwoordelijk voor risicomanagement en hanteert hierbij het '3 Lines of Defence' model. Dit houdt in dat de 1st line of defence wordt gevormd door het bestuur. Deze is verantwoordelijk voor de inrichting en goede werking van het interne risico-beheersings- en controlesysteem met betrekking tot alle risico's waaraan het pensioenfonds zich ziet blootgesteld. De 2nd Line of defence wordt gevormd door de risicomanagement- en compliance functie. Deze worden actief betrokken bij het uitvoeren van specifieke risicobeheersmaatregelen, waaronder het vormen van risicobeleid, risico-maatregelen en het uitvoeren van effectiviteitbeoordeling van de risicobeheersmaatregelen. De risico-management- en compliance functie zijn hiervoor zowel ondersteunend voor bestuur met betrekking tot de beleidsvorming en monitoring daarvan alsmede faciliterend en evaluerend naar de effectiviteit van de uitgevoerde risicobeheersing in de organisatie. De 3rd line of defence wordt gevormd door de externe accountant en certificerend actuaaris. Met dien verstande dat de beoordeling zich richt op de risico's voor zover van belang voor de juistheid en volledigheid van de jaarrekening.

Onderstaand zijn de diverse risicocategorieën die door DNB binnen de risicoanalyse methode FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) worden onderscheiden weergegeven. Naast een korte definitie van de risicocategorie wordt een toelichting gegeven op de wijze waarop het bestuur het beleid ten aanzien van dit risico heeft vormgegeven.

Soort risico	Definitie	Beleid ten aanzien van risico
Matchingsrisico (S1, t/m S5)	De kans op ongewenste gevolgen van een ontoereikende afstemming van activa en passiva in termen van rentevoet, rentetypische looptijden, basisvaluta en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.	<ul style="list-style-type: none"> • Het renterisico is grotendeels afgedekt, via een rente-afhankelijke strategie. Dit wordt zonodig maandelijks gerebalanced. • Ook het renterisico van de toekomstige opbouw wordt strategisch gedeeltelijk afgedekt. • De renteafdekking is afgestemd op de looptijden van de verplichtingen ter beperking van het curverisico. • Het grootste gedeelte van de beleggingen is in Euro genoteerd. Voor de overige beleggingen is het USD-valutarisico in belangrijke mate afgedekt. • Het toeslagbeleid is voorwaardelijk. In ALM-studies en de haalbaarheidstoets wordt de mate van toeslagverlening in beeld gebracht.

Soort risico	Definitie	Beleid ten aanzien van risico
Marktrisico (incl. Kredietrisico) (S1 t/m S5; S7 en S8)	De kans op nadelige gevolgen van wijzigingen in de marktprijzen (prijsvolatiliteit, illiquiditeit, correlatie en concentratie) van de beleggingen van het pensioenfonds.	<ul style="list-style-type: none">• Het prijs-, illiquiditeits- en concentratie/correlatierisico wordt gemitigeerd door diversificatie en (wereldwijde) spreiding. Daarnaast worden buffers aangehouden die afhangen van de mate van risico in de beleggingsmix. De portefeuille is in zijn algemeenheid goed verhandelbaar.• Het beleggingsbeleid wordt ondersteund door ALM-studies en haalbaarheidsstudies en besproken met het bestuur.• Het spreadrisico op obligaties is momenteel geminimaliseerd omdat het extra rendement niet in verhouding staat tot het extra risico
Verzekeringstechnisch risico (S6)	De mogelijkheid dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden uit de premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige technische veronderstellingen en grondslagen bij de vaststelling van de premie en de technische voorzieningen.	<ul style="list-style-type: none">• De belangrijkste risico's in dit kader zijn het langlevensrisico, het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.• Door toepassing van de Prognosetafel AG 2016 in combinatie met correctiefactoren voor ervaringssterfte is het langlevensrisico overeenkomstig de huidige verwachtingen hieromtrent geheel verdisconteerd in de technische voorzieningen van het pensioenfonds.• Het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt gering geacht en in eigen beheer gehouden. Het overlijdensrisico in de vrijwillige Anw-regeling wordt herverzekerd.

Soort risico	Definitie	Beleid ten aanzien van risico
Omgevingsrisico	Het risico als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.	<ul style="list-style-type: none">• Er worden geen ontwikkelingen in de bedrijfstak verwacht die het draagvlak voor het pensioenfonds negatief zouden kunnen beïnvloeden.• De bestuursleden, zowel van werkgevers- als werknemerszijde, stellen zich onafhankelijk op en behartigen belangen op evenwichtige wijze.
Operationeel risico (S9)	Mogelijke negatieve gevolgen die samenhangen met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering	<ul style="list-style-type: none">• Het fonds heeft de administratie/uitvoering van de regeling en het vermogensbeheer uitbesteed aan professionele partijen die meerjarige ervaring hebben op de betreffende vakgebieden. De dienstverlening door deze partijen is contractueel vastgelegd door het fonds. Het fonds wordt geïnformeerd over het verloop van de administratie en uitvoeringsprocessen middels SLA kwartaalrapportages en indien er aanleiding voor is op andere momenten.• De vermogensbeheerders rapporteren op maandbasis aan het fonds.• Het fonds heeft een beleid inzake datalekken vastgelegd in een procedure datalekken

Soort risico	Definitie	Beleid ten aanzien van risico
Uitbestedingsrisico (S9)	De mogelijkheid dat de continuïteit, integriteit en/of de kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden wordt geschaad.	<ul style="list-style-type: none"> • De externe organisaties kennen uitgebreide compliance voorschriften en interne functiescheiding. • De administrateur doet eens per kwartaal verslag over het functioneren van de uitvoeringsorganisatie. • De vermogensbeheerders leveren maandelijks en zonodig vaker informatie aan omtrent de resultaten van het vermogensbeheer.
IT-risico ((S9))	Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu en/of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT	<ul style="list-style-type: none"> • Een groot deel van de gegevens omtrent opgebouwde pensioenrechten wordt geadmistreerd in geautomatiseerde gegevensbestanden en systemen aanwezig bij de administrateur. • Afspraken omtrent back-up, uitwijk, kleinere en grotere calamiteiten en beveiliging van geautomatiseerde gegevens en systemen zullen worden vastgelegd in het contract met de administrateur/uitvoerder. • In november 2014 en juli 2017 is een IT risico-inventarisatie uitgevoerd onder de belangrijkste uitbestedingspartijen. Het fonds heeft gebruik gemaakt van het self assessment voor financiële instellingen van DNB. • Op basis van het ingevulde self assessment, aangereikte documenten en vervolggerepreken blijkt dat alle uitbestedingspartijen van mening zijn dat aan alle eisen, zoals zijn vastgelegd in het self assessment van DNB, wordt voldaan.

Soort risico	Definitie	Beleid ten aanzien van risico
Integriteitsrisico	Het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers of de leiding van het pensioenfonds	<ul style="list-style-type: none"> • Het pensioenfonds werkt volgens een gedragscode die door een ieder moet worden nageleefd. • De externe organisaties kennen uitgebreide compliance voorschriften en interne functiescheiding. • Het pensioenfonds heeft in het tweede kwartaal van 2015 een risicoanalyse op het gebied van belangenverstremgeling uitgevoerd. Naar aanleiding van deze risicoanalyse heeft het bestuur een beleid belangenverstremgeling vastgesteld. Dit beleid is opgenomen in het integriteitsbeleid van het fonds.
Juridisch risico	Het risico samenhangend met veranderingen in, en naleving van wet- en regelgeving en het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de administrateur/uitvoerder is voldoende deskundigheid en ervaring aanwezig om de pensioenregeling adequaat en correct uit te voeren. • Bij bijvoorbeeld herziening of aanpassing van de pensioenregeling of wetswijziging wordt in de regel juridisch advies ingewonnen.

7. Beleid en sturingsmiddelen

Algemene beschrijving financiële opzet

Het pensioenfonds is een 'eigen beheer' fonds. In dit hoofdstuk volgt een samenvatting van de financiële opzet en het beleid. In bijlage 1 wordende financiële opzet bij het pensioenfonds en de daarmee samenhangende financiële sturingsmiddelen verder uitgewerkt.

7.1 Premiebeleid en vaststelling technische voorzieningen

De financiering van de op basis van het pensioenreglement vast te stellen pensioenaanspraken gebeurt door betaling van een doorsneepremie. Deze doorsneepremie wordt door het fonds in overleg met de sociale partners vastgesteld. De te betalen premie is tenminste gelijk aan de gedempte kostendeckende premie op basis van het verwacht rendement. De toetsing of de premie voldoet aan de eis van kostendeckendheid en vindt jaarlijks vooraf plaats per het einde van de maand september. Indien de feitelijke premie niet toereikend is, zal het fonds in overleg treden met de sociale partners.

Het fonds stelt toereikende technische voorzieningen vast voor het geheel van de pensioenverplichtingen. De daarbij gehanteerde waarderingsmethode en grondslagen worden nader toegelicht in bijlage 1.

7.2 Beleidsdekkingsgraad

Voor het vaststellen van beleid en het nemen van beslissingen is de beleidsdekkingsgraad op een aantal beleidsterreinen van belang. Het pensioenfonds stelt de beleidsdekkingsgraad vast als zijnde het gemiddelde van de twaalf voorgaande maanddekkingsgraden.

Als het bestuur een besluit neemt dat effect heeft op de technische voorzieningen of het pensioenvermogen, zoals bijvoorbeeld een aanpassing van de grondslagen, zal dit verwerkt worden in de dekkingsgraad per het einde van de maand waarin het bestuursbesluit is genomen.

Indien achteraf wordt geconstateerd dat een gerapporteerde maanddekkingsgraad onjuist is geweest, vindt overleg plaats tussen het pensioenfonds en TKP waarbij de hoogte van de eventuele correctie in kaart wordt gebracht. Vervolgens wordt onderzocht of de betreffende onjuistheid ook van toepassing is geweest op eerder en/of later gerapporteerde maanddekkingsgraden. Op basis hiervan wordt bepaald wat de totale impact van de onjuistheid (van alle onjuist gerapporteerde maanddekkingsgraden tezamen) is op de beleidsdekkingsgraad. De totale impact wordt, ongeacht de omvang, meegenomen bij het vaststellen van de eerstvolgende te rapporteren beleidsdekkingsgraad. De aanpassing wordt aan DNB toegelicht door middel van het toelichtingsveld van de maandstaat voor de dekkingsgraadrapportage. Voorliggende dekkingsgraden (op maandbasis) worden niet opnieuw gerapporteerd.

7.3 Toeslagbeleid

Het fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie om de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle huishoudens afgeleid, over de periode 1 oktober van het jaar t-2 tot 1 oktober van het jaar t-1.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden.

Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het de te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

Het bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nihil
Tussen 110% en 126,6%	Gedeeltelijk
Boven 126,6%	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaalindexatie en herstel van kortingen

De bovengrens wordt jaarlijks per 30 september vastgesteld zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. Per 30 september 2017 bedraagt de bovengrens 126,6%. De wijze waarop dit gebeurt en een verdere detaillering van het toeslagbeleid (inclusief het beleid voor inhaalindexatie en herstel van kortingen) zijn opgenomen in bijlage 1.

7.4 Kortingenbeleid

Het bestuur kan als noodmaatregel besluiten de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen, indien overige maatregelen niet voldoende zijn.

Deze situatie kan zich voordoen indien:

- Uit het herstelplan blijkt dat met inzet van overige financiële sturingsmiddelen herstel binnen de wettelijke termijnen niet mogelijk is. Vermindering van aanspraken zal dan in principe gespreid over de duur van het herstelplan plaatsvinden. Alleen de korting in het eerste jaar zal onvoorwaardelijk worden toegepast. Eventuele kortingen in latere jaren zullen alleen worden toegepast indien en voor zover dit noodzakelijk blijkt bij het in dat jaar op te stellen herstelplan.
- Er op vijf achtereenvolgende (jaarlijkse) meetmomenten sprake is van een dekkingstekort, en tevens de actuele dekkingsgraad op dat moment lager is dan de vereiste minimale dekkingsgraad het fonds genoodzaakt zal zijn de situatie van een dekkingstekort per direct op te heffen door het korten van de opgebouwde aanspraken en rechten. Deze korting is onvoorwaardelijk en zal ineens worden toegepast voor zover deze kleiner of gelijk is aan 5,0%. Bij een benodigde korting

van hoger dan 5,0% zal deze evenredig over een zo kort mogelijke periode worden gespreid, zodanig dat de maximale jaarlijkse korting 5,0% is. Als de korting 25,0% of meer bedraagt, wordt deze over een periode van maximaal 5 jaar gespreid.

Het bestuur heeft gekozen voor een hersteltermijn van 10 jaar.

Het bestuur heeft de beleidsmatige ruimte om deze periode te verkorten indien dit volgens het bestuur een passender besluit is gelet op o.a. evenwichtige belangenafweging, hoogte door te voeren korting of de oorzaak van de tekortsituatie.

De financiële sturingsmiddelen die het fonds kan toepassen om kortingsmaatregelen te voorkomen staan beschreven in het crisisplan (zie 6.6 en bijlage 4).

Toegepaste kortingen zullen op individuele basis worden bijgehouden in de administratie en kunnen in de toekomst worden hersteld indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens van de beleidsstaffel voor het toeslagbeleid (zie 6.3).

7.5 Beleggingsbeleid

De aanpassingen aan het beleggingsbeleid mede als gevolg van de implementatie van het nFTK zijn verwerkt in de abtn naar aanleiding van de uitgevoerde ALM-studie.

De uitkomsten van een toekomstige (ALM-)studie kunnen leiden tot het aanpassen van het beleggingsbeleid. In dat geval zal het bestuur eventueel gebruik maken van deze mogelijkheid om het risicoprofiel te verhogen.

Inleiding

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het strategisch beleggingsbeleid.

Vanaf 1 april 2017 heeft het pensioenfonds vanuit het bestuur een beleggingsadviescommissie (BAC) ingesteld, aangevuld met een extern onafhankelijk lid. De taken en bevoegdheden van de BAC zijn opgenomen in het reglement BAC.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn te realiseren wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Een ALM-studie en scenario-analyse liggen dan ook ten grondslag aan het strategisch beleggingsbeleid.

Het fonds kiest bewust voor beleggen in passief beheerde beleggingsfondsen, waarbij het beleggingsbeleid bestaat uit het zoveel mogelijk volgen van de specifieke benchmark per beleggingscategorie. Dit wil zeggen dat de vermogensbeheerders (BlackRock en Cardano) binnen de verschillende beleggingsfondsen en het beleggingsmandaat de betreffende benchmark volgen. Daar waar passief beheer praktisch niet mogelijk is, bijvoorbeeld door het ontbreken van passende benchmarks, wordt een beleggingscategorie actief ingevuld. Dit geldt voor de belegging in het Particuliere Hypotheken Fonds van SAREF. De vermogensbeheerder van de matchingportefeuille krijgt als primaire doelstelling mee het zoveel als mogelijk matchen van de nominale pensioenaanspraken. Voor wat betreft de returnportefeuille is de doelstelling om slechts een kleine afwijking toe te staan ten opzichte van de samengestelde benchmark. Dit gebeurt binnen de in deze abtn vastgestelde marges en via fondsbeleggingen gezien de beperkte omvang van het

belegd vermogen van het pensioenfonds. Tenslotte heeft het bestuur besloten om geen tactisch asset allocatie beleid te voeren.

Het bestuur bespreekt het strategische beleggingsbeleid in de bestuursvergaderingen. Tijdens deze besprekingen komen de doelstelling en de samenstelling van de portefeuille aan de orde. Daarnaast worden de integrale balansrapportage van de adviseur en de risicorapportage van TKP besproken, waarin de informatie uit de rapportages van de vermogensbeheerders en KASBANK zijn verwerkt.

Cardano draagt zorg voor de afdekking van het valutarisico. Op verzoek van het bestuur wordt extern advies met betrekking tot het vermogensbeheer ingewonnen. Dit betreft onder meer advisering aan het bestuur aangaande herbalancering van de beleggingen naar de gestelde normweging. Deze herbalancering is met name relevant ingeval van de periodieke toevoeging van nieuwe pensioenpremies. Via de risicorapportage op kwartaalbasis wordt het bestuur geïnformeerd over de effectiviteit van de nominale renteafdekking.

Prudent person

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid, de invulling van dit beleid en de naleving van het vastgelegde risicokader, handelt het bestuur in overeenstemming met de prudent person regel. Centraal hierin staat de doelstelling om te beleggen in het belang van de deelnemers. Het bestuur zal daartoe in alle redelijkheid, rekening houdend met de specifieke verplichtingen van het fonds, tot een zorgvuldige onderbouwing van het beleggingsbeleid komen. Hiervoor wordt periodiek een ALM-studie uitgevoerd. Daarnaast wordt bij de vertaalslag (implementatie) naar de daadwerkelijke invulling van het beleggingsbeleid zorgvuldigheid betracht. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de opzet van de renteafdekking, een brede spreiding over beleggingscategorieën en de keuze tussen actief en passief beheer. In samenhang hiermee worden de verschillende beleggingsrisico's geïdentificeerd en op waarde ingeschat. Dit betekent onder andere dat een risicomodel wordt gebruikt dat – indien materieel – alle geïdentificeerde risico's meeneemt. Deze geïdentificeerde risico's worden vervolgens periodiek getoetst middels een specifiek daarvoor opgezette risicorapportage.

Strategische asset mix

In 2015 heeft het pensioenfonds een Asset Liability Management (ALM-)studie laten verrichten. De uitkomst van deze studie is onder meer een strategische beleggingsmix met een verantwoorde afweging tussen premiebeleid, toeslaguitkomsten en risico op onderdekking. Een uitvloeisel van de ALM-studie en de daaropvolgende portefeuille-constructiestudie is een belegging in Nederlandse woonhypotheken. Pensioenfonds Recreatie streeft naar een portefeuille waarvan het resultaat evenwichtig is over verschillende economische scenario's. De toevoeging van de hypothekenbelegging draagt positief bij aan deze doelstelling: de hypothekenbelegging geeft met name bescherming in een recessiescenario en draagt daarnaast positief bij in een 'doormodder'-scenario.

De strategische mix is als volgt gespecificeerd:

Beleggingscategorie	Strategische weging	Minimum¹¹	Maximum
Matchingportefeuille			
Staatsobligaties, Swaps en Money Market Fondsen	46,5%	36%	56%
Returnportefeuille			
Aandelen Europa	10,9%	8,1%	14,1%
Aandelen VS	9,6%	6,9%	12,9%
Aandelen Japan	1,8%	0,9%	2,7%
Aandelen Pacific Rim Ex Japan	0,9%	0,0%	1,8%
Aandelen Emerging Markets	2,4%	1,5%	3,3%
Aandelen Small Caps	3,9%	2,4%	5,4%
Euro Bedrijfsobligaties	14%	7%	21%
Hypotheken	10%	5%	10%
	53,5%	44%	64%
Liquide middelen	0%	0%	5%

Jaarlijks wordt in het Beleggingsplan op basis van de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds, de actuele portefeuille en de strategische afdekking van het renterisico, een nieuwe normverdeling opgesteld.

Matchingportefeuille

Afdekking van renterisico

¹¹ Naast onder- en bovengrenzen per categorie gelden ook onder- en bovengrenzen op totaalniveau voor vastrentende waarden en aandelen. Het totaal is daarom niet gelijk aan de som van de grenzen per categorie.

Het bestuur acht het, op basis van huidige wet- en regelgeving, onverminderd van belang dat het renterisico op totaal fondsniveau in belangrijke mate wordt gemitigeerd. Dit gebeurt middels het matchingmandaat bij Cardano Als benchmark voor het nominale renteafdeckingsbeleid geldt de periodieke verandering in de contante economische waarde van de periodiek geschatte uitkeringenstroom, veroorzaakt door rentebewegingen.

Bij de uitvoering van het beleid wordt een bandbreedte van $\pm 3\%$ aangehouden ter beperking van transactiekosten. Er vindt maandelijks een controle op de hoogte van de renteafdekking plaats. Indien de bandbreedte wordt overschreden, worden de beschikbare liquide middelen toegevoegd aan de matchingportefeuille teneinde het afdeckingspercentage binnen de bandbreedte te brengen, mits een fysieke belegging de meest efficiënte invulling is van de rente-afdekking. Indien het risico in de fysieke belegging – bijvoorbeeld staatsobligaties – onvoldoende beloond wordt, worden derivaten ingezet teneinde het afdeckingspercentage binnen de bandbreedte te brengen.

30-jaars rente (par)	0.5%	1.0%	1.5%	2.0%	2.5%	3.0%	3.5%	4.0%	4.5%	5.0%
Renteafdekking van de economische nominale verplichtingen	44%	52%	60%	68%	76%	84%	92%	100%	108%	100% + VEV

Leverage

Het bestuur maakt ten aanzien van leverage een onderscheid tussen structurele leverage en operationele leverage. Onder operationele leverage wordt verstaan een zeer beperkte mate van leverage die ontstaat als gevolg van de dagelijks veranderende waardering van beleggingsinstrumenten en onderpand.

Uitsluitend de beheerder van de matchingportefeuille heeft de mogelijkheid om bij de uitvoering van het beleid gebruik te maken van een bepaalde mate van structurele leverage. Als gevolg van het gebruik van leverage zal er minder kapitaal benodigd zijn voor het bereiken van de gewenste rente-exposure. Op deze wijze wordt er voor gezorgd dat met een lager kapitaalbeslag de gewenste mate van rentegevoeligheid kan worden gerealiseerd.

Onder de huidige strategische beleggingsmix zal de maximale leverage bij een economische dekkingsgraad van 100% circa 2,5 zijn: een maximale renteafdekking (met rentederivaten) van 116% (het vereist vermogen) met 46,5% van het vermogen.

Randvoorwaarden vastrentende waarden

Ten behoeve van de vastrentende waardenbeleggingen wordt uitsluitend gebruik gemaakt van het matchingmandaat bij Cardano. Dit mandaat bestaat uit staatsobligaties, money market funds en renteswaps. Het pensioenfonds heeft via de mandaatrichtlijnen invloed op het binnen de fondsen gevoerde beleid en conformeert zich aan de opgestelde richtlijnen.

Toegestane beleggingen

De volgende producten zijn toegestaan binnen de matchingportefeuille:

- Renteswaps;
- Staatsobligaties;
- Obligaties uitgegeven door staatsgerelateerde entiteiten (inclusief 'agentschappen');
- Obligaties uitgegeven door supranationale instellingen;

- Beleggingen in Money Market Funds, conform richtlijnen in het Beleggingsplan en prospectussen/fondsvoorwaarden

Voor alle obligaties geldt dat deze moeten zijn uitgegeven in euro en dat de minimale uitstaande hoofdsom EUR 500 mln of hoger dient te zijn.

Minimale Ratingeis

Er mag slechts belegd worden in obligaties met een A+ rating (of equivalent) of hoger.

Allocatie limieten land van herkomst uitgevende instantie

De allocatie over de toegestane producten naar land van herkomst is beperkt door een concentratielimiet.

Land van herkomst	Maximale allocatie
Nederland	50%
Duitsland	50%
Frankrijk	35%
Overige EMU landen	20%
Niet EMU landen	10%

Land van herkomst	Maximale allocatie
Nederland	50%
Duitsland	50%
Frankrijk	35%
Overige EMU landen	20%
Niet-EMU landen	10%

Allocatie limieten type obligatie

De allocatie over de toegestane producten naar type obligatie is beperkt door een concentratielimiet.

Type obligatie	Maximale allocatie
Staatsobligaties	100%
Staatsgerelateerde obligaties	25%
Supranationale obligaties	25%

Allocatie limieten looptijd van obligaties

Er is geen limiet op de looptijd van gebruikte obligaties.

Deze fondsen hebben als doel de economische nominale pensioenverplichtingen zoveel als efficiënt mogelijk te repliceren.

Returnportefeuille

De returnportefeuille bestaat uit aandelenbeleggingen, creditbeleggingen en een belegging in hypotheek. De returnportefeuille heeft als doelstelling het realiseren van een overrendement ten opzichte van de verplichtingen ter financiering van het toeslagenbeleid. De omvang en het risicoprofiel van de returnportefeuille is gebaseerd op de resterende risicoruimte van het fonds, en stabiliteit van het fonds onder uiteenlopende economische scenario's, rekening houdende met het solvabiliteitsbeslag van de vastrentende waarden beleggingen.

Randvoorwaarden aandelen

Ten behoeve van de aandelenbeleggingen wordt uitsluitend gebruik gemaakt van beleggingsfondsen. Het pensioenfonds heeft geen rechtstreekse invloed op het binnen de fondsen gevoerde beleid en conformeert zich door het selecteren van het betreffende fonds aan de door het fonds opgestelde richtlijnen.

Onderliggende beleggingen

Er wordt uitsluitend belegd in de volgende fondsen:

- BlackRock MSCI Emerging Markets Free B
- BlackRock MSCI Eq Index Fd B-Europe
- BlackRock MSCI Equity Index Fund B-Japan
- BlackRock MSCI U.S. Equity Index Fund B
- BlackRock MSCI-Pac Rim ex-Japan Eq Index Fd B
- MSCI EAFE Small Cap Ord NPV
- Russell 2000 (NAV) Ord NPV

Deze fondsen hebben als doel de betreffende benchmark zoveel als efficiënt mogelijk te repliceren.

Randvoorwaarden algemeen

Pensioenfonds Recreatie conformeert zich daarom aan de richtlijnen en restricties zoals BlackRock deze in de prospectussen van de betreffende fondsen heeft vastgelegd. In de overeenkomsten met de beheerder wordt ook expliciet verwezen naar de prospectussen. Deze richtlijnen hebben betrekking op:

- Fondsdoelstellingen: alle fondsen betreffen indexfondsen met als doelstelling beleggingsresultaten te realiseren welke corresponderen met de performance, voor kosten, van een specifieke index.
- Beleggingsstrategie: BlackRock maakt gebruik van een replicatiestrategie voor het beheer binnen de aandelenfondsen.
- Beleggingsuniversum
- Beleggingsrestricties
- Beleggingsbeleid
- Richtlijnen met betrekking tot het gebruik van derivaten: derivaten mogen worden gebruikt als substituuut voor een belegging in het onderliggende effect. Doelstelling is om te allen tijde het beleggen te vergemakkelijken en kosten te besparen.
- Richtlijnen met betrekking tot uitlenen van effecten ("Securities Lending")

Benchmarks

De indices die als uitgangspunt gelden voor het beheer, staan vermeld in de onderstaande tabel.

Categorie	Indices
<i>Vastrentende waarden</i>	
Euro bedrijfsobligaties	Citigroup EuroBIG non EGBI benchmark
<i>Aandelen</i>	
Europa	MSCI Europe Net benchmark
Verenigde Staten	MSCI US Net benchmark
Japan	MSCI Japan Net benchmark
Pacific Rim ex-Japan	MSCI PacRim ex-Japan Net benchmark
Emerging Markets	MSCI Emerging Markets Net benchmark
Small Cap World*	MSCI EAFE Small Caps + Russell 2000

Voor het matchingmandaat wordt geen benchmarkaangehouden daar deze fondsen als doelstelling heeft het volgen van de verandering in de waarde (als gevolg van rentebewegingen) van de Technische Voorziening inclusief de verwachte nieuwe opbouw. De effectiviteit van de renteafdekking wordt per maandeinde door Cardano vastgesteld. Hierbij wordt de nieuwe beschikbare premie voor toevoeging aan de beleggingsportefeuille betrokken.

Hypotheke

Het pensioenfonds belegt in Nederlandse woninghypotheken middels het PVF Particuliere Hypothekenfonds beheerd door Syntrus Achmea Real Estate & Finance. Pensioenfonds Recreatie streeft naar een portefeuille waarvan het resultaat evenwichtig is over verschillende economische scenario's. De toevoeging van de hypothekebelegging draagt positief bij aan deze doelstelling.

Kaderstelling

Het kader van de hypothekebelegging is als volgt:

- Hypotheken: Woning
- Opbouw Portefeuille: Whole loans
- Regio: Nederland
- Beleggingsvorm: Fonds
- Doorslaggevend bij selectie: stabiel rendement ook in economische stress-scenario's
- Bij selectie aandacht voor: type lening, benchmark van het fonds, governance van het fonds, toe- en uittreding, rating op het fonds, zorgplicht, risicomanagement en reputatierisico, link met de Recreatiesector
- Minder relevant maar wel meenemen als wegingsfactor: snelheid van opbouw van de leningenportefeuille, invulling van rentebeleid consument, maximale managementvergoeding, aanwezigheid toetredingskosten en/of implementatiekosten.

Richtlijnen

De richtlijnen van alle beleggingsfondsen zijn opgenomen in een bijlage van het beleggingsplan.

Valuta

De vastrentende waarden zijn volledig in Euro genoteerd. Binnen de aandelenbeleggingsfondsen worden valutarisico's niet afgedekt. Het pensioenfonds loopt derhalve over een gedeelte van haar aandelenbeleggingen valutarisico, gedeeltelijk middels een separate valuta-overlay wordt afgedekt. Op deze wijze wordt de grootste valuta-exposure – de exposure naar USD voor 75% afgedekt door Cardano. Hierbij wordt een bandbreedte van $\pm 10\%$ aangehouden, waarbij er maandelijks een rebalancing plaatsvindt.

Liquiditeiten

De premie-inleg en de aanwezige liquide middelen worden maandelijks aangewend om het fonds te sturen naar de normverdeling. Deze maandelijks aanpassing (rebalancing) vindt plaats zowel op hoofdcategoryniveau als ook binnen de matching- en de returnportefeuille. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de actuele hoogte van de afdekking van het renterisico. De procedure ten aanzien van liquiditeitsbeheer is nader omschreven in het beleggingsplan en het herbalanceringsmandaat.

Derivatenbeleid

Derivaten vormen als afgeleide beleggingsinstrumenten geen aparte beleggingscategorie, met uitzondering van valutatransacties. De vermogensbeheerders mogen slechts van derivaten gebruik maken om:

- de risicograad van de beleggingsportefeuille te verlagen;
- de portefeuille op een meer efficiënte wijze te beheren;
- tactische wijzigingen in de portefeuille op een efficiënte wijze tot stand te brengen;
- op defensieve wijze (strategische) valutarisico's af te dekken door middel van valutatermijntransacties.

Daarnaast worden door de vermogensbeheerder Cardano renteswaps gebruikt bij het afdekken van het renterisico.

De renteswaps en de valutatermijncontracten worden op eigen naam gehouden, onder eigen ISDA/CSA-documentatie.

Maandelijks wordt er via Cardano een rapportage opgesteld welke het bestuur doorlopend inzicht geeft in het verloop van de financiële positie. Deze rapportage geeft tevens een update van het actuele percentage van de renteafdekking. Per kwartaal levert TKP een risicorapportage, waarin de belangrijkste financiële en niet-financiële risico's voor het pensioenfonds worden gerapporteerd.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Sinds 2013 moeten pensioenfondsen investeringen vermijden in bedrijven die te maken hebben met de productie, verkoop of distributie van clustermunitie, maar ook in beleggingsinstellingen en indexen waar clustermunitie-ondernemingen voor meer dan 5% deel van uitmaken. Ook dienen fondsen investeringen te vermijden wanneer sprake is plaatsing van een onderneming op een zwarte lijst of van sanctiemaatregelen, zoals bijvoorbeeld tegen Rusland. Het pensioenfonds heeft haar beleggingen getoetst aan bovenstaande wet- en regelgeving. Uit de toetsing blijkt dat er relatief zeer kleine bedragen worden belegd in ondernemingen die te maken hebben met clustermunitie. Hiermee houdt het bestuur zich aan de regelgeving omtrent clustermunitie. Door de keuze voor passief beleggen (indexbeleggen) heeft het pensioenfonds

geen rechtstreekse invloed op de keuze in welke ondernemingen zij belegt. Immers, het pensioenfonds belegt in beleggingsfondsen waarbij individuele selectie van ondernemingen niet mogelijk is. Zolang het pensioenfonds gebruik maakt van de huidige beleggingsfondsen kan er geen beleid gevoerd worden ten aanzien van uitsluitingen en wordt ook geen actief (stem)beleid gevoerd met betrekking tot milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen.

Voor de uitbestedingspartijen van het fonds vereist het fonds reeds duurzame en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering (een UNPRI of soortgelijke verklaring).

Clustermunitie

Artikel 21a van het Besluit marktmisbruik Wft verplicht ondernemingen (en pensioenfondsen) om te vermijden dat er directe steun wordt verleend aan een (buitenlandse) onderneming die clustermunitie produceert, verkoopt of distribueert. Het artikel geeft uitwerking aan de normen voor integere en beheerste bedrijfsvoering in de Wft en in de Pensioenwet en vult deze normen nader in door expliciet op te nemen dat beleggingen, leningen of niet vrij verhandelbare deelnemingen in ondernemingen die clustermunitie produceren, verkopen of distribueren, worden gezien als handelingen die in strijd zijn met een integere bedrijfsuitoefening. De doelgroepen bestaan uit de financiële ondernemingen die actief zijn op de financiële markten en ten opzichte van welke de verplichting ook daadwerkelijk kan worden gehandhaafd. Het artikel is niet alleen van toepassing op transacties die een pensioenfonds zelf uitvoert, maar ook op transacties die een pensioenfonds laat uitvoeren door bijvoorbeeld een vermogensbeheerder of fiduciair manager.

Het derde lid, onderdeel a, maakt een uitzondering voor transacties gebaseerd op een index, wanneer deze index voor minder dan vijf procent van het belegd vermogen bestaat uit een onderneming die clustermunitie produceert, verkoopt of distribueert. Van een transactie gebaseerd op een index is sprake in het geval van indexfondsen, indextrackers, de replicatie van indexen via een zogeheten mandje en soortgelijke producten. Voor deze transacties geldt dat de samenstelling van de beleggingsportefeuille regelmatig aan verandering onderhevig is, zonder dat de passieve belegger hier directe invloed op heeft.

Het derde lid, onderdeel b, maakt tevens een uitzondering voor transacties in door derden beheerde beleggingsinstellingen die voor minder dan vijf procent bestaan uit onderneming die clustermunitie produceert, verkoopt of distribueert. Voor beleggingsinstellingen die beheerd worden door derden geldt dat een onderneming geen eenzijdig afdwingbare juridische maatregelen kan treffen om invloed uit te oefenen op de samenstelling daarvan. Op grond van deze bepaling kunnen ondernemingen en hun cliënten wel beleggen in bijvoorbeeld de grote technologiefondsen, terwijl de drempel van vijf procent er op ziet dat beleggingen in beleggingsinstellingen moeten worden vermeden die klaarblijkelijk het oogmerk hebben om een onderneming die clustermunitie produceert, verkoopt of distribueert.

Pensioenfonds Recreatie heeft haar beleggingen getoetst op bovenstaande wet- en regelgeving. Uit de toetsing blijkt dat er relatief zeer kleine bedragen worden belegd in ondernemingen die te maken hebben met clustermunitie. Pensioenfonds Recreatie conformeert zich aan de wet- en regelgeving omtrent clustermunitie.

Administratie, rapportage en communicatie

BlackRock, SAREF en Cardano dragen zorg voor een volledige administratie van de bij haar ondergebrachte beleggingsportefeuilles en alle daarop betrekking hebbende transacties. Het

bestuur ontvangt van BlackRock, SAREF en van Cardano zowel maand- als kwartaalrapportages. Daarnaast ontvangt het bestuur op kwartaalbasis in Microsoft Excel opmaak een volledig "look-through" van alle BlackRock beleggingsfondsen. Van Cardano ontvangt het bestuur op maandbasis inzage in de verdeling van de beleggingen en in de gebruikte beleggingsinstrumenten. Ten slotte ontvangt het bestuur van de beleggingsfondsen jaarlijks de jaarverslagen en ISAE-verklaringen. De rapportages vanuit de vermogensbeheerders dienen uiterlijk één maand na de betreffende periode in het bezit te zijn van Cardano en TKP op basis waarvan zij de benodigde balansrapportages kan opstellen. De balansrapportages dienen uiterlijk één maand na maand- (Management Summary) cq kwartaaleinde (risicorapportage) in het bezit te zijn van het secretariaat van het bestuur.

Naast het bespreken van de maand- en kwartaalrapportage evalueert het bestuur ook periodiek het functioneren van de vermogensbeheerders. Daartoe worden beide vermogensbeheerders jaarlijks gevraagd zich te presenteren aan het bestuur en een toelichting te geven op het gevoerde beleid binnen de beleggingsfondsen en het matchingmandaat. Bij deze evaluatie kijkt het bestuur naar zowel kwantitatieve aspecten als naar meer kwalitatieve aspecten, welke nader zijn uitgewerkt in het beleggingsplan. Daarbij en daarnaast maakt het bestuur gebruik van de kennis en kunde van de beleggingsadviseur die op doorlopende basis onderzoek verricht naar de aangestelde vermogensbeheerders.

De custodian stelt maandelijks een beleggingsrapportage op over de gehele beleggingsportefeuille en verzorgt verder de aanlevering van beleggingsgegevens ten behoeve van de kwartaalrapportages aan De Nederlandsche Bank en aan de administrateur van het fonds. Eveneens verzorgt de custodian in samenspraak met de vermogensbeheerders de aanlevering van beleggingsgegevens ten behoeve van het jaarwerk aan de administrateur van het fonds. De administrateur dient de rapportages in bij De Nederlandsche Bank.

Daarnaast stelt Cardano maandelijks een balansrapportage (Management Summary) op welke het bestuur doorlopend inzicht geeft in het verloop van de financiële positie. Deze rapportage geeft tevens inzicht in de mate van renteafdekking, het dekkingsgraadverloop onder verschillende rentecurves en controleert tevens in hoeverre de actuele portefeuillewelingen zich bevinden binnen de bandbreedtes rondom de strategische normwelingen.

Risicometing en risicobeheersing

Tevens verzorgt TKP op kwartaalbasis een risicorapportage. Deze risicorapportage geeft inzicht in de verschillende financiële risico's die het bestuur heeft onderkend. Deze risico's zijn: renterisico, inflatierisico, valutarisico, marktrisico, kredietrisico (in de vorm van tegenpartij-, concentratie- en debiteurenrisico) en liquiditeitsrisico. Daarbij wordt zowel ingegaan op actuele marktbevingen als op feitelijke risico's in de beleggingsportefeuille van Pensioenfonds Recreatie. Voor het bestuur is hierbij enerzijds van belang te toetsen dat de feitelijke portefeuille in overstemming is met het gehanteerde beleid, maar anderzijds ook tijdig in te zien dat marktontwikkelingen een mogelijk toekomstig probleem kunnen gaan vormen. De rapportages hierover dienen uiterlijk één maand na maand (Management Summary) cq kwartaaleinde (risicorapportage) in het bezit te zijn van het secretariaat van het bestuur.

Het financieel crisisplan

Het pensioenfonds heeft een financieel crisisplan opgesteld met daarin een beschrijving van maatregelen die ingezet kunnen worden in de situatie dat uit (de evaluatie van) het herstelplan blijkt dat het fonds niet tijdig uit reservetekort zal komen òf als de beleidsdekkingsgraad van het fonds vijfmaal achtereenvolgend lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad.

Deze maatregelen komen samen in het crisisplan, welke als bijlage 4 bij deze abtn is opgenomen. Het bestuur voldoet hiermee aan de hieromtrent gestelde vereisten uit het besluit FTK.

8 Ondertekening

Het bestuur van het pensioenfonds heeft deze abtn op 24 mei 2018 vastgesteld.

Stichting Pensioenfonds Recreatie

E.P. de Vries
Voorzitter

L.H.C. Vincken
Bestuurslid

Bijlage 1 – Financiële opzet en sturingsmiddelen

In deze bijlage zijn de financiële opzet en sturingsmiddelen van het pensioenfonds opgenomen.

1. Technische voorzieningen

Het pensioenfonds stelt toereikende voorzieningen vast met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. De voorwaardelijke indexatieverlening maakt geen onderdeel uit van de pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit conform het pensioenreglement. De pensioenaanspraken worden in eigen beheer gehouden.

De vaststelling van de technische voorzieningen geschiedt op basis van de volgende uitgangspunten:

- De berekening vindt plaats op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur;
- De grondslagen zijn gebaseerd op prudente beginselen inzake overlijden, arbeidsongeschiktheid en levensverwachting;
- De methodiek van vaststelling is van jaar op jaar consistent, tenzij juridische, demografische en/of economische omstandigheden zich hiertegen verzetten.

De technische voorzieningen van het pensioenfonds bestaan uit de voorziening pensioenverplichtingen en de voorziening uitlooprisicoarbeidsongeschiktheid.

De voorziening pensioenverplichtingen is gelijk aan:

- Voor de actieve deelnemers de - op basis van prudente grondslagen vastgestelde - actuariële contante waarde van de over de verstreken dienstjaren verkregen pensioenaanspraken, inclusief de toegekende indexatie;
- Voor niet-actieve deelnemers de actuariële contante waarde van de verzekerde pensioenen, inclusief de tot balansdatum verstrekte indexatie;
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers de actuariële contante waarde van de verzekerde pensioenen, inclusief het premievrijgestelde deel van de toekomstige pensioenopbouw en de voorziening uitlooprisico (nader toegelicht onder 2).

2. Actuariële grondslagen

De voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rentevoet	De per einde maand door de Nederlandsche Bank gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur.
Overlevingsgrondslagen	Prognosetafel AG 2016 van het Actuarieel Genootschap, gecorrigeerd met ervaringssterfte volgens eigen onderzoek van het pensioenfonds. De ervaringssterftecorrectie wordt jaarlijks beoordeeld waarbij het bestuur een besluit neemt om wel of geen aanpassing te doen.
Wezenpensioen	Voor niet ingegaan wezenpensioen wordt niet gereserveerd. Voor ingegaan wezenpensioen wordt geen sterfte verondersteld
Kostenvoorziening	Voor kosten wordt (vanaf 31 december 2016) een opslag van 3,0% op de netto voorziening gehanteerd. De opslag is voldoende om in de situatie dat de premie inkomsten wegvallen het pensioenfonds gedurende 2 jaar in stand te houden en de verplichtingen vervolgens over te dragen naar een externe partij. Het beleid van het pensioenfonds zal indien deze situatie zich voordoet er op gericht zijn om zo snel mogelijk de verplichtingen over te dragen en het fonds te liquideren. Het onderzoek naar de benodigde kostenvoorziening is voor het laatst uitgevoerd in 2016 en zal iedere twee jaar worden vernieuwd. Op basis van de actuele gegevens en grondslagen is besloten om de kostenvoorziening vanaf 31 december 2016 te verlagen van 3,3% naar 3,0% van de technische voorzieningen.
Voorziening uitloopriscio arbeidsongeschiktheid	Het totaal van de in de premie begrepen opslag voor premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid in het betreffende boekjaar en het voorafgaande boekjaar.

Voor de bepaling van de premie worden naast bovenstaande grondslagen de volgende opslagen gehanteerd:

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	De opslag voor het meeverzekeren van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid bedraagt vanaf 1 januari 2017 0,50% van de pensioengrondslag.
Administratiekosten	De opslag van administratiekosten bedraagt een schatting van de verwachte kosten in het boekjaar (2017: € 2,9 miljoen)

Voorziening niet opgevraagde pensioenen

De voorziening niet opgevraagde pensioenen wordt vastgesteld op fondsgrondslagen, waarbij tevens rekening wordt gehouden met niet verrichte uitkeringen. Deze voorziening wordt vervolgens gecorrigeerd met de verwachting dat deze pensioenen alsnog worden opgevraagd. Deze verwachting is afgeleid van de waarnemingen uit de periode 2006-2013 en zal periodiek worden herijkt. Het is technisch gezien in het administratieve systeem niet mogelijk om ook voor de gemiste uitkeringen een voorziening te treffen. Om die reden loopt onderstaande staffel wat langzamer af en langer door dan voorgesteld was op basis van gedaan onderzoek. Daarmee wordt voldoende prudentie in acht genomen.

Hieronder een overzicht van de verwachting dat niet opgevraagde pensioenen alsnog tot uitkering komen:

Leeftijd	Verwachting dat pensioen alsnog wordt uitgekeerd
67 jaar	100%
68 jaar	85%
69 jaar	70%
70 jaar	55%
71 jaar	40%
72 jaar	25%
73 jaar	10%
Vanaf 74 jaar	0%

Indien een deelnemer zich binnen één jaar nog niet heeft gemeld bij het pensioenfonds, dan houdt het pensioenfonds de volledige voorziening aan. Per jaar valt vervolgens een percentage van de voorziening vrij. Na 7 jaren is de voorziening voor de niet opgevraagde pensioenen € 0,00.

3. Methodiek vaststelling flexibiliseringsfactoren

De flexibiliserings- en afkoopfactoren worden jaarlijks collectief actuariel neutraal berekend op basis van de fondsgrondslagen en het 10-jaarsgemiddelde van de marktrente. Deze factoren worden in de meivergadering vastgesteld.

Voor de berekening van het 10-jaarsgemiddelde wordt voor het laatste jaar gebruik gemaakt van de marktrente per 31 maart. Voor de voorgaande negen jaren wordt de stand per 31 december van het desbetreffende jaar gehanteerd.

4. Methodiek vaststelling minimaal vereist eigen vermogen

Het fonds stelt jaarlijks per 31 december het minimum vereist eigen vermogen vast overeenkomstig artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader. Per 31 december 2016 was het minimaal vereist eigen vermogen gelijk aan 4,2% van de technische voorzieningen. De minimaal vereiste dekkingsgraad is gelijk aan 100% vermeerderd met het minimaal vereist eigen vermogen als percentage van de technische voorzieningen. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad is er sprake van een dekkingstekort.

5. Vaststelling vereist eigen vermogen onder FTK volgens het standaardmodel DNB Algemeen

Het pensioenfonds stelt vooraf de beoogde minimale omvang van het eigen vermogen vast, die nodig wordt geacht om de solvabiliteit van het pensioenfonds op langere termijn te waarborgen. De beoogde minimale omvang van het eigen vermogen en de solvabiliteitsopslag in de kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van het vereiste eigen vermogen onder het FTK volgens het standaardmodel van DNB.

Voor de jaarlijkse rapportage in de verslagstaten voor DNB toetst de waarmerkend actuaaris van het pensioenfonds achteraf of het bepaalde vereiste vermogen en de TV afgedekt worden door het aanwezige pensioenvermogen. De adviserend actuaaris stelt het benodigde vereiste vermogen vast op basis van de richtlijnen van de toezichthouder volgens het FTK en de daarvan afgeleide richtlijnen binnen zijn organisatie, eveneens gebaseerd op het risicoprofiel van het belegde vermogen. Zijn methodiek houdt ook rekening met de ontwikkelingen op de financiële markten.

Het bestuur besteedt aandacht aan de rapportage in het kader van het FTK.

Vaststelling vereist eigen vermogen onder FTK volgens het standaardmodel DNB

Onder het FTK wordt het vereiste eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan de TV voor de onvoorwaardelijke toezeggingen¹².

Het vereist eigen vermogen wordt zodanig vastgesteld dat de effecten kunnen worden opgevangen in de volgende onmiddellijke veranderingen in de risicofactoren. Hierbij wordt uitgegaan van het standaardmodel¹³:

- **Renterisico (S1):**
Het effect van het voor het fonds in termen van netto verlies meest negatieve scenario van een rentestijging c.q. rentedaling op basis van door DNB voorgeschreven stijgings- en dalingsfactoren. Rekening wordt gehouden met de feitelijke vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille en bedrijfsobligaties en hypotheeklen in de returnportefeuille;

¹² Artikel 132 in de Pensioenwet; artikel 127 in de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

¹³ Artikel 12 in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen; artikel 24 in Regels op grond van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

- Aandelen- en vastgoedrisico (S_2):
Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in:
 - aandelen ontwikkelde markten en beursgenoteerd vastgoed met 30% (S_{2A})
 - aandelen opkomende markten met 40% (S_{2B})
 - niet-beursgenoteerde aandelen met 40% (S_{2C}); en
 - niet-beursgenoteerd vastgoed met 15% (S_{2D}) waarbij de waarde van de beleggingen wordt aangepast voor financiering met vreemd vermogen.
- Valutarisico (S_3):
Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in andere valuta dan de euro met 20% voor valutarisico in ontwikkelde markten (S_{3A}) en 35% voor valutarisico in opkomende markten (S_{3B}). Bij de bepaling van het Vereist Eigen Vermogen per individuele valuta wordt er rekening gehouden met de 'net exposure', dat wil zeggen de gevoeligheid voor een daling in deze valuta ten opzichte van de euro, rekening houdend met eventuele valutahedges;
- Grondstoffenrisico (S_4):
Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen (commodities) met 35%;
- Kredietrisico (S_5):
Het effect van een stijging van de rentemarge voor het kredietrisico van het fonds, afhankelijk van een ratingklasse¹⁴:
 - 0,60%-punt voor beleggingen met rating AAA, met uitzondering van Europese staatsobligaties
 - 0,80%-punt voor beleggingen met rating AA
 - 1,30%-punt voor beleggingen met rating A
 - 1,80%-punt voor beleggingen met rating BBB; en
 - 5,30%-punt voor beleggingen met rating BB en lager, alsook beleggingen zonder rating;
- Verzekeringstechnisch risico (S_6)
Het vereiste vermogen voor verzekeringstechnische risico's wordt bepaald door het procesrisico, de onzekerheid in de sterftetrend (TSO) en de negatieve stochastische afwijkingen (NSA);
- Liquiditeitsrisico (S_7) bedraagt 0%
- Concentratierisico (S_8) bedraagt 0%
- Operationeel risico (S_9) bedraagt 0%
- Actief beheer risico (S_{10}) bedraagt 0%. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de (deel)portefeuille vastgelegde benchmark. Deze is voor alle deelportefeuilles kleiner dan 1%.

In het vereist eigen vermogen is de opslag voor het liquiditeitsrisico, concentratierisico en operationeel risico vastgesteld op 0%. Het pensioenfonds heeft op deze onderdelen dusdanige maatregelen genomen zodat het niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

¹⁴ Zoveel mogelijk bepaald op basis van het oordeel van een gekwalificeerde derde partij.

Het Vereist Eigen Vermogen per risicofactor is gelijk aan het absolute getal van de waardedaling van het eigen vermogen als gevolg van het scenario voor de desbetreffende risicofactor. Het Vereist Eigen Vermogen per risicofactor wordt vastgesteld op basis van het strategisch beleggingsbeleid.

Bij de samenvoeging van het Vereist Eigen Vermogen per risicofactor tot het totale Vereist Eigen Vermogen wordt uitgegaan van de volgende correlaties:

Indien het Vereist Eigen Vermogen voor renterisico is gebaseerd op een rentedaling:

- Aandelen- en vastgoedrisico (S_2) en renterisico (S_1): 0,40
- Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het aandelen en vastgoedrisico (S_{2a} , S_{2b} , S_{2c} , S_{2d}): 0,75
- Renterisico (S_1) en kredietrisico (S_5): 0,40
- Aandelen- en vastgoedrisico (S_2) en kredietrisico (S_5): 0,50
- Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het valutarisico (S_3):
 - 0,50 tussen valuta in ontwikkelde markten
 - 0,75 tussen valuta in opkomende markten
 - 0,25 tussen valuta in ontwikkelde markten en valuta in opkomende markten
- Tussen de overige risico's: 0

Indien het Vereist Eigen Vermogen voor renterisico is gebaseerd op een rentestijging:

- Aandelen- en vastgoedrisico (S_2) en renterisico (S_1): 0
- Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het aandelen en vastgoedrisico (S_{2a} , S_{2b} , S_{2c} , S_{2d}): 0,75
- Renterisico (S_1) en kredietrisico (S_5): 0
- Aandelen- en vastgoedrisico (S_2) en kredietrisico (S_5): 0,50
- Tussen de risico's die zijn onderscheiden bij het valutarisico (S_3):
 - 0,50 tussen valuta in ontwikkelde markten
 - 0,75 tussen valuta in opkomende markten
 - 0,25 tussen valuta in ontwikkelde markten en valuta in opkomende markten
- Tussen de overige risico's: 0

De effecten S_1 tot en met S_6 worden vervolgens gecombineerd aan de hand van de volgende formule:

$$\sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 * 0,4 * S_1 * S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 * 0,40 * S_1 * S_5 + 2 * 0,50 * S_2 * S_5 + S_6^2 + S_7^2 + S_8^2 + S_9^2 + S_{10}^2)}$$

waarbij

$$S_2^2 = S_{2a}^2 + S_{2b}^2 + S_{2c}^2 + S_{2d}^2 + 2 * 0,75 * (S_{2a} * S_{2b} + S_{2a} * S_{2c} + S_{2a} * S_{2d} + S_{2b} * S_{2c} + S_{2b} * S_{2d} + S_{2c} * S_{2d})$$

en

$$S_3^2 = \sqrt{S_{3A}^2 + S_{3B}^2 + 2 * 0,25 * S_{3A} * S_{3B}}$$

$$S_{3A}^2 = \sqrt{\sum_i S_{3(i)}^2 + \sum_{i,j \ i \neq j} 0,50 * S_{3(i)} * S_{3(j)}}$$

$$S_{3B}^2 = \sqrt{\sum_k S_{3(k)}^2 + \sum_{k,l,k \neq l} 0,75 * S_{3(k)} * S_{3(l)}}$$

Hierbij geeft 0,5 de correlatie weer tussen het renterisico (S1) enerzijds en het aandelen- en vastgoedrisico (S2) anderzijds. De correlaties tussen de risico's die onderdeel uitmaken van het aandelen- en vastgoedrisico bedragen 0,75. Voor alle overige onderlinge verbanden zijn de correlaties op nul gesteld. Derhalve wordt ervan uitgegaan dat deze risico's onafhankelijk van elkaar optreden. Het vereist eigen vermogen wordt bepaald aan de hand van een iteratief proces.

6. Vaststelling beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad wordt vastgesteld als het 12-maands voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraad, zijnde de marktwaarde van het vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen.

7. Premiebeleid

In deze paragraaf wordt het premiebeleid van het pensioenfonds beschreven. In de Pensioenwet is een minimale kostendeekkende premie vastgesteld. De feitelijke premie van 22% van de pensioengrondslag is voor de periode van 2015 tot en met 2019 vastgesteld in overleg met de sociale partners. In 2016 hebben sociale partners besloten om de franchise per 1 januari 2017 te verlagen tot de fiscaal minimaal toegestane franchise. Hierdoor is de pensioengrondslag verruimd. Het premiepercentage als percentage van de pensioengrondslag is daardoor verlaagd tot 19,6%.

Hieronder wordt eerst de kostendeekkende premie omschreven en daarna de feitelijke premie.

7.1. Kostendeekkende premie

Volgens de Pensioenwet dienen de kosten van pensioeninkoop als onderdeel van de kostendeekkende premie te worden vastgesteld op basis van dezelfde grondslagen als waarmee de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld.

De zuiver kostendeekkende premie

De zuivere kostendeekkende premie voor het toegezegde pensioen wordt vastgesteld conform de normen van de DNB voor de kostendeekkende premie voor toegezegd pensioen zonder een ambitie om indexatie te verlenen. De zuivere kostendeekkende premie bestaat uit de volgende componenten:

- a. De actuariel benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke pensioenen. Het gaat hierbij om de volgende elementen:
 - de in dat jaar benodigde actuariële koopsom voor de opbouw van de pensioenen in dat jaar zoals vastgesteld door de actuaris op basis van de in deze actuariële nota vermelde actuariële grondslagen;
 - de in dat jaar verschuldigde premie voor het overlijdensrisico;
 - de in dat jaar verschuldigde premie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico.
- b. De, aan het risicoprofiel van het pensioenfonds gerelateerde, benodigde solvabiliteitsopslag voor het, bij de onder a. genoemde actuariële premie (aangroei van de onvoorwaardelijke onderdelen), behorende vereist eigen vermogen;
- c. Een opslag voor uitvoeringskosten. Deze opslag is gelijk aan de werkelijke uitvoeringskosten verminderd met de vrijval van de excassokosten uit de voorziening

pensioenverplichtingen.

De inkoop van de onvoorwaardelijke pensioenen wordt bepaald op basis van de rentetermijnstructuur en de overige actuariële grondslagen per 31 december van het voorgaande jaar.

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als genoemd onder de zuivere kostendekkende premie. Bij de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie wordt uitgegaan van het verwachte rendement met een opslag voor de toekomstbestendige toeslagverlening van de indexatie ter hoogte van de verwachte prijsinflatie. Het bestuur heeft op 3 november 2015 besloten om het ingroepad voor de inflatie vast te zetten voor een periode van vijf jaar met als peilmoment 30 september 2014. Als deze opslag hoger is dan de opslag voor het vereist eigen vermogen, dan komt de opslag voor indexatie in plaats van de opslag voor het vereist eigen vermogen. Hier is dus de hoogste van de twee opslagen leidend. Het fonds past deze systematiek per 1 januari 2015 toe. Het verwachte rendement en de opslag voor de indexatie zijn vastgesteld op basis van de economische omstandigheden per 30 september 2014. De gehanteerde rendementscurve en verwachte indexatiecurve zijn per die datum, omgerekend naar vaste percentages, gelijk aan 3,9% respectievelijk 1,9%. Het rendement voor vastrentende waarden, zoals dat is vastgesteld op die datum, is voor vijf jaar vastgezet.

In onderstaande tabel is per 30 september 2014 het jaarlijkse rendement voor vastrentende waarden weergegeven, zoals toegepast voor de gedempte premieberekening.

Jaar	Rendement	Jaar	Rendement	Jaar	Rendement	Jaar	Rendement	Jaar	Rendement	Jaar	Rendement
1	0,1%	11	2,6%	21	2,4%	31	2,3%	41	2,1%	51	2,1%
2	0,3%	12	2,7%	22	2,4%	32	2,2%	42	2,1%	52	2,1%
3	0,6%	13	2,7%	23	2,4%	33	2,2%	43	2,1%	53	2,1%
4	1,0%	14	2,7%	24	2,4%	34	2,3%	44	2,1%	54	2,1%
5	1,3%	15	2,6%	25	2,2%	35	2,2%	45	2,1%	55	2,1%
6	1,7%	16	2,6%	26	2,2%	36	2,3%	46	2,1%	56	2,1%
7	2,0%	17	2,6%	27	2,2%	37	2,2%	47	2,1%	57	2,1%
8	2,2%	18	2,6%	28	2,2%	38	2,2%	48	2,1%	58	2,1%
9	2,4%	19	2,6%	29	2,2%	39	2,3%	49	2,1%	59	2,1%
10	2,6%	20	2,4%	30	2,2%	40	2,1%	50	2,1%	60	2,1%

7.2. Feitelijke premie

De bijdrage die het fonds ontvangt bedraagt per deelnemer een percentage van de pensioengrondslag. Het uitgangspunt is dat de feitelijke premie minimaal gelijk is aan de gedempte kostendekkende premie. De toetsing of de feitelijk overeengekomen premie hieraan voldoet, vindt jaarlijks vooraf plaats op basis van de omstandigheden per 30 september. Indien de feitelijke premie niet toereikend is, zal het fonds in overleg treden met de sociale partners.

Op 1 januari 2018 bedraagt de overeengekomen premie 19,6% van de pensioengrondslag.

7.3. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Het pensioenfonds verleent vrijstelling van betaling van de bijdrage voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers in de zin van de WIA of WAO volgens de onderstaande tabel:

Mate van arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA			Mate van vrijstelling
%			% van de opbouw
80	tot	100	100
65	tot	80	72,5
55	tot	65	60
45	tot	55	50
35	tot	45	40
0	tot	35	0

In geval van een WAO-uitkering geldt voor de laatste klasse nog de volgende aanvullende bepaling. Bij een arbeidsongeschiktheid:

- tussen 25% en 35% een opbouw van 30%;
- tussen 15% en 25% een opbouw van 20%;

In verband hiermee is in de premievaststelling rekening gehouden met een opslag ter hoogte van 0,50% van de pensioengrondslag.

8. Toeslagenbeleid

Voorwaardelijke toezegging

Het fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle huishoudens afgeleid, over de periode 1 oktober van het jaar t-2 tot 1 oktober van het jaar t-1.

Jaarlijks zal het bestuur beoordelen of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het bestuur zal in zijn beoordeling onder meer betrekken:

- De financiële positie van het fonds en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen, én
 - De beleidsdekkingsgraad van het fonds en de vrije reserve van het fonds in het bijzonder.
- Voor de toe te kennen toeslag zal het bestuur de onderstaande leidraad hanteren. Het bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.
- Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend.
 - Als de beleidsdekkingsgraad hoger of gelijk is aan de bovengrens, wordt de volledige toeslag verleend.
 - Als de beleidsdekkingsgraad boven de 110% is, maar onder de bovengrens, dan wordt er toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is:
 1. Hiervoor is beschikbaar de ruimte tussen de beleidsdekkingsgraad en de ondergrens van 110%;
 2. Er wordt bepaald hoeveel dekkingsgraadpunten de beleidsdekkingsgraad zou dalen bij 1% toekomstige toeslagverlening waarbij voor de benodigde kosten voor toeslagverlening rekening wordt gehouden met het verwachte netto meetkundig rendement op zakelijke waarden;
 3. Vervolgens wordt de te verlenen toeslag als volgt bepaald:
Uitkomst onder 1 gedeeld door de uitkomst onder 2 vermenigvuldigd met 1%.
 4. De onder 3 bepaalde toeslag wordt toegekend aan zowel actieve als niet-actieve deelnemers.
 - Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens, kan het bestuur besluiten tot het inhalen van gemiste indexaties of repareren van eerdere kortingen. De maximale termijn voor inhaalindexaties of reparatie van kortingen bedraagt 10 jaar.
Voor toekenning van bovengenoemde incidentele toeslagen zal maximaal 20% van het vermogen boven de bovengrens worden aangewend.
 - Als de stijging van de CPI over de referentieperiode negatief is, leidt dit tot een toeslagverlening van 0,0%. De negatieve inflatie leidt wel tot een verlaging van de in te halen toeslagverlening over het verleden.

Verwachte realisatie en maximering

Op basis van de in 2017 uitgevoerde haalbaarheidstoets blijkt dat het verwachte pensioenresultaat op de lange termijn binnen de afgesproken grenzen blijft.

Het bestuur van het pensioenfonds zal jaarlijks een haalbaarheidstoets laten uitvoeren, om de waarschijnlijkheid van het indexatiepotentieel te monitoren.

Voorwaardelijke toeslag binnen reservering, premie- en beleggingsbeleid

De toeslag op de pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagen worden toegekend. Er is geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen.

Doordat de reservering is gebaseerd op de nominale rentetermijnstructuur ligt de mogelijke ruimte voor toeslagen binnen het gemaakte rendement boven de benodigde interest op basis van de nominale rentetermijnstructuur. Het gemaakte rendement boven de benodigde interest is tevens onderdeel van de totale financiële positie van het pensioenfonds.

Op het moment dat de middelen van het pensioenfonds het niet toelaten de wenselijke toeslagen te kunnen toepassen, zal het toeslagenbeleid gezien moeten worden binnen het geheel van de sturingsmiddelen.

Beleid inhaaltoeslag

Indien in enig jaar de toeslag niet gelijk is aan de CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle huishoudens afgeleid prijsinflatie, dan ontstaat een toeslagachterstand. Deze toeslagachterstanden worden op persoonsniveau geadministreerd. Het fonds streeft ernaar de toeslagachterstanden later weer in te halen. Dit kan door een zogenaamde inhaaltoeslag. Bij het verlenen van inhaaltoeslag zal het fonds aan alle deelnemers een gelijk percentage verlenen van de op persoonsniveau geadministreerde toeslagachterstanden (pro rata systematiek). De inhaaltoeslag kan per deelnemer niet méér bedragen dan de op persoonsniveau geadministreerde toeslagachterstand.

Inhaaltoeslag is alleen toegestaan als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens. De maximale termijn voor inhaalindexaties bedraagt 10 jaar. Voor toekenning van bovengenoemde incidentele toeslagen zal maximaal 20% van het vermogen boven de bovengrens worden aangewend.

Bijlage 2 – Verklaring inzake beleggingsbeginselen

0. Introductie

Deze ‘Verklaring inzake beleggingsbeginselen’ (hierna: Verklaring) beschrijft op beknopte wijze de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Stichting Pensioenfonds Recreatie (hierna: het pensioenfonds). De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld.

Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring in op:

1. de doelstelling van het beleggingsbeleid;
2. de organisatie en risicobeheerprocedures;
3. de beleggingsbeginselen, in het bijzonder de toegepaste wegingmethodes voor beleggingsrisico’s en de strategische allocatie van de activa in het licht van de aard en de looptijd van de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds.

De Verklaring is als bijlage bij de actuariële en bedrijfstechnische nota van het pensioenfonds opgenomen en wordt om de drie jaren herzien. Daarnaast wordt de Verklaring onverwijld herzien als er tussentijds een belangrijke wijziging in het beleggingsbeleid optreedt.

Op verzoek van een belanghebbende bij het pensioenfonds wordt de Verklaring verstrekt.

1. Doelstelling van het beleggingsbeleid

Het pensioenfonds voert voor (ex-)werknemers die onder de werkingssfeer van het pensioenfonds vallen, een pensioenregeling uit ten behoeve van de financiële gevolgen van pensionering, arbeidsongeschiktheid en overlijden. Het pensioenfonds is als pensioenfonds onder andere verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid.

Het pensioenfonds belegt vanuit de prudent person gedachte. Dit komt in grote mate overeen met dat wat de Nederlandsche Bank (DNB) ‘op solide wijze’ beleggen noemt. Daarbij moeten de beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico’s.

In lijn hiermee is de doelstelling van het beleggingsbeleid: *“het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van de strategische asset allocatie bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds”*.

Om de doelstelling te waarborgen wordt bij het bepalen van het strategisch beleggingsbeleid rekening gehouden met het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet, de verplichtingenstructuur en de financiering van het pensioenfonds zoals vastgesteld in het uitvoeringsreglement.

2. Organisatie en risicobeheerprocedures

2.1 Taken en verantwoordelijkheden

Het pensioenfonds is zich bewust van de rol die het als pensioenbelegger vervult. Die rol dwingt het pensioenfonds tot grote zorgvuldigheid in handelen. Het pensioenfonds is te allen tijde bereid verantwoording af te leggen over het beleggingsgedrag en de gevolgen die dit heeft voor de belanghebbenden.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft als taak onder andere de vaststelling van het (strategisch) beleggingsplan.

Vanaf 1 april 2017 heeft het pensioenfonds vanuit het bestuur een beleggingsadviescommissie (BAC) ingesteld, aangevuld met een extern onafhankelijk lid. De taken en bevoegdheden van de BAC zijn opgenomen in het reglement BAC.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft aan de vermogensbeheerders van het pensioenfonds het mandaat gegeven om binnen de in het beleggingsplan vastgestelde doelstellingen en restricties het strategische en operationele beleggingsbeleid uit te voeren.

Het bestuur blijft, zonder enige uitzondering, eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds inclusief het beleggingsproces.

2.2 Nevenactiviteiten

Het pensioenfonds ontwikkelt activiteiten die het fonds in staat stellen de kerntaken zo goed mogelijk uit te voeren. Het pensioenfonds voert geen nevenactiviteiten uit.

2.3 Uitbesteding

De selectie van derden, zoals vermogensbeheerders en commissionairs, vindt plaats aan de hand van enerzijds de eisen die ter zake door DNB worden gesteld en anderzijds door het bestuur van het pensioenfonds gehanteerde criteria die samenhangen met beschikbare deskundigheid, de cultuur van de eigen organisatie, schaalvoordelen en flexibiliteit. De selectie van derden en de beoordeling van hun prestaties vinden plaats op basis van objectieve criteria. De gemaakte afwegingen en de daarbij gehanteerde argumenten blijken uit een systematisch opgebouwd selectie- en evaluatiedossier.

Uitbesteding van vermogensbeheer vindt plaats op basis van een service level agreement (SLA). Deze overeenkomst voldoet (ten minste) aan de door DNB daaraan te stellen eisen.

Gedurende de periode van uitbesteding draagt het pensioenfonds zorg voor de instandhouding en naleving van afdoende controlemechanismen om uitbestedingrisico's te beheersen.

2.4 Rapportage

De vermogensbeheerders rapporteren elk kwartaal over het gevoerde en te voeren beleggingsbeleid aan het bestuur. Minimaal één keer per jaar wordt het beleid ook mondeling besproken.

2.5 Kostenbeheersing

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het pensioenfonds geen andere kosten dan die redelijk en proportioneel zijn in relatie tot de omvang en de samenstelling van het belegd vermogen en de doelstelling van het pensioenfonds.

2.6 Deskundigheid

Het pensioenfonds draagt er zorg voor dat zij in alle fasen van het beleggingsproces beschikt over de deskundigheid die vereist is voor:

- een optimaal beleggingsresultaat;
- een professioneel beheer van de beleggingen; en
- de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's.

2.7 Scheiding van belangen

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gewaakt voor belangenverstremeling. Met het oog daarop zijn het bestuur en overige verbonden personen gehouden een gedragscode na te leven.

Een externe compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode.

2.8 Corporate governance

Het pensioenfonds heeft in beginsel aandacht voor de langetermijndoelstellingen van de ondernemingen waarin zij belegt in termen van duurzame economische groei. Het pensioenfonds belegt in beleggingsfondsen waarbij individuele selectie van ondernemingen niet mogelijk is.

Bij zwaarwegende omstandigheden kan het bestuur besluiten om vanwege een of meerdere ondernemingen die niet aan deze langetermijndoelstellingen voldoen uit een beleggingsfonds te stappen. Alvorens tot een dergelijke stap over te gaan, tracht het bestuur via de vermogensbeheerders invloed uit te oefenen op de ondernemingen dan wel de vermogensbeheerders te laten besluiten om de beleggingen in deze ondernemingen te staken.

Het pensioenfonds is van mening dat duurzaamheid en corporate governance onlosmakelijk met zorgvuldig ondernemerschap verbonden zijn. De ondernemingsleiding moet in staat zijn hierover verantwoording af te leggen. Een dergelijke verantwoording is inherent aan goed ondernemingsbestuur en daarmee van belang om te voorkomen dat de onderneming zich gaat vervreemden van de samenleving waarvan zij deel uitmaakt.

De activiteiten van het pensioenfonds op het gebied van duurzaamheid en corporate governance vormen voor het pensioenfonds geen doel op zichzelf. Uitvoering van het beleid van het pensioenfonds op deze gebieden wordt steeds getoetst aan haar primaire verantwoordelijkheid om een optimaal rendement te genereren in het belang van de belanghebbenden bij het pensioenfonds.

3. Beleggingsbeginselen

3.1 Investment beliefs

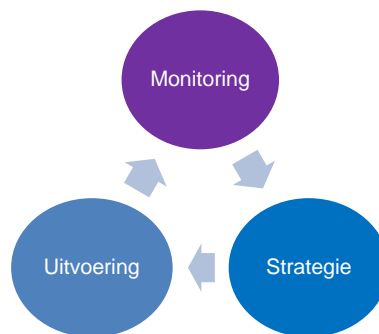
Het bestuur hanteert de volgende investment beliefs:

- Investment beliefs "Missie en doelstellingen": hope for the best, prepare for the worst
 - De belangen van de deelnemer staan voorop
 - De doelstelling van het pensioenfonds is leidend in de beleidskeuze
 - Het nemen van beleggingsrisico's wordt op langere termijn beloond
 - Houd altijd rekening met het onverwachte
- Investment beliefs "Asset allocatie"
 - Passief beheer past bij het pensioenfonds
 - Beleggingsrisico is een bron van potentieel rendement
 - Valutarisico is op lange termijn geen bron van potentieel rendement
 - Het managen van beleggingsrisico's is minimaal zo belangrijk als het genereren van rendementen
 - Diversificatie over verschillende (sub)beleggingscategorieën verlaagt het risico
 - Er wordt uitsluitend belegd in beleggingen die transparant, begrijpelijk en uitlegbaar zijn.
 - Aanpassingen in de beleggingsportefeuille worden op efficiënte wijze doorgevoerd.
 - Oog voor kosten die verband houden met het beleggingsbeleid
- Governance beliefs
 - Operationele werkzaamheden worden uitbesteed zodat het bestuur zich volledig kan richten op de strategische doelstellingen
 - Het pensioenfonds hanteert duidelijke verantwoordelijkheden en processen
 - Het pensioenfonds hanteert duurzaamheidscriteria vanuit het perspectief van risicomanagement bij de invulling van het beleid
 -
 - Vermogensbeheerders worden jaarlijks beoordeeld

3.2 De cyclus voor het beleggingsbeleid

Het beleggingsproces vormt de randvoorwaarden van het beleggingsbeleid. Onder het beleggingsproces wordt verstaan het geheel van regels dat toeziet op de voorbereiding en de uitvoering van het beleggingsbeleid en het beheer van de beleggingen. Het pensioenfonds verlangt van alle leidinggevenden en medewerkers in de organisatie er op toe te zien dat gehandeld wordt in overeenstemming met de regels van het beleggingsproces. Dit leidt tot een consistent en beredeneerd beleggingsgedrag, in alle geledingen van de organisatie.

De beleidscyclus van het vermogensbeheer is als volgt opgebouwd:

Strategie

Het financiële-, actuariële- en beleggingsbeleid wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld. Instrumenten die het bestuur hierbij gebruikt zijn onder meer:

- Investment beliefs van het fonds;
- Premie en toeslagenbeleid;
- ALM-studie;
- Haalbaarheidstoets.

Het beleggingsbeleid wordt vastgelegd in de Abtn van het fonds, waar deze verklaring onderdeel van uit maakt, en het beleggingsplan van het fonds.

Uitvoering

Dit betreft de uitwerking van het strategische beleggingsbeleid naar een daadwerkelijke beleggingsportefeuille. Tenminste op jaarbasis wordt geëvalueerd of de daadwerkelijke portefeuille nog voldoet aan de uitgangspunten van het fonds. Eventuele aanpassingen worden opgenomen in het door het bestuur vast te stellen beleggingsplan.

Monitoring

De monitoring vindt doorlopend plaats. Hierbij wordt gebruik gemaakt van rapportages van de vermogensbeheerders, beleggingsrapportages van de custodian, balansrapportages en risicorapportages. Indien ontwikkelingen en omstandigheden hier aanleiding toe geven kan het bestuur besluiten af te wijken van het beleid. In de overige gevallen (waaronder begrepen het aanpassen van het beleid) is een voorafgaand besluit van het bestuur vereist.

3.3 Beleggingsbeslissingen

Het pensioenfonds beoordeelt elke belegging op grond van risico- en rendementsoverwegingen in relatie tot de verplichtingenstructuur. In beginsel sluit het pensioenfonds geen afzonderlijke beleggingscategorie, –instrument of –techniek uit.

Daarentegen werkt het pensioenfonds uiteraard niet mee aan een beleggingstransactie die verboden is, bijvoorbeeld op grond van het internationaal recht. In dit kader heeft het pensioenfonds op het gebied van administratieve organisatie en interne controle concrete maatregelen getroffen ter naleving van antiterrorismewetgeving, in het bijzonder de Sanctiewet 1977 en de op grond van die wet vastgestelde regelingen en besluiten met betrekking tot het financieel verkeer.

3.4 Toegepaste wegingmethoden voor beleggingsrisico's

De beleggingen, het beheer van de beleggingen en de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's geschieden met inachtneming van het jaarlijks beleggingsplan. Voor de generieke sturing van de risico's is de weging naar de beleggingscategorieën in de beleggingsportefeuille van groot belang. Specifieke sturing op marktrisico's vindt plaats met behulp van onder andere standaarddeviatie en tracking error methodieken. Voor kredietrisico's wordt gewerkt met credit ratings. Voor de beheersing van operationele risico's zijn meerdere maatregelen geïmplementeerd waaronder bevoegdhedenregeling, uitwijkbeleid en incidentenmanagement.

3.5 Waarderingsmethode

De beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde.

3.6 Strategische allocatie

In het Beleggingsplan 2017 van het fonds wordt het strategisch beleggingsbeleid beschreven voor het jaar 2017. Jaarlijks zal het beleggingsplan worden geëvalueerd en waar nodig aangepast.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Een ALM-studie en scenario-analyse liggen dan ook ten grondslag aan het strategisch beleggingsbeleid.

In 2015 is de laatste ALM-studie uitgevoerd. Uit deze studie kwam naar voren dat een strategische beleggingsmix van 70% vastrentende waarden en 30% zakelijke waarden, tezamen met een afdekkingspercentage van het renterisico van 60% -bij de toen geldende rentestand-, het meest efficiënt is gezien de uitgangspunten welke het bestuur heeft gekozen. Vervolgens is de toegevoegde waarde van een dynamische renteafdekking onderzocht en besloten over te stappen op een dynamische renteafdekking. Bij hoge rentes wordt het renterisico voor in hogere mate afgedekt en vice versa.

Het bestuur van Pensioenfonds Recreatie is eindverantwoordelijk voor het strategisch beleggingsbeleid. Hieronder wordt verstaan het vaststellen van:

- het doel en de stijl van het beleggingsbeleid,
- de strategische beleggingsportefeuille en bandbreedtes,
- de benchmarks,
- de organisatie rondom de uitvoering van het beleggingsbeleid,
- de selectie van passende beleggingsfondsen en andere externe partijen, die worden ingeschakeld ten behoeve van de uitvoering van het beleggingsbeleid,
- de evaluatie in brede zin van alle ingeschakelde beleggingsfondsen en andere externe partijen.

Het bestuur bespreekt het strategische beleggingsbeleid in de bestuursvergaderingen, welke ten minste zes maal per jaar plaatsvinden. Tijdens deze besprekingen komt de voortgang van het beleggingsbeleid aan de orde. Deze voortgang wordt met name besproken aan de hand van een integrale risicorapportage. In voorkomende gevallen is daarnaast tevens aandacht voor de onderliggende rapportages van de te onderscheiden vermogensbeheerders/beleggingsfondsen. Met betrekking tot de beleggingsadvisering heeft het bestuur per 1 april 2015 Cardano aangesteld. Op maandbasis wordt inzicht geven in de ontwikkeling van de financiële positie van het fonds en in de effectiviteit van de nominale renteafdekking. Op kwartaalbasis wordt uitgebreid inzicht gegeven in de ontwikkelingen van alle financiële risico's van het fonds.

Op basis van de visie en macro-economische ontwikkelingen en de financiële markten zal het pensioenfonds de strategische beleggingsmix periodiek herbalanceren binnen de gestelde bandbreedtes.

Het bestuur kan besluiten om de strategische allocatie aan te passen, waarbij met name in onzekere financiële markten wordt beoogd het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille niet te vergroten en indien gewenst zelfs te verlagen. Hiervoor heeft het bestuur een kader opgesteld om de impact van de onzekere financiële markten in kaart te brengen. Dit zorgt dat het bestuur in staat is de strategische allocatie aan te passen vóórdat het risico zich werkelijk manifesteert.

3.7 Aard en looptijd van de verplichtingen

Het fonds voert een middelloonregeling uit met een voorwaardelijke toeslagambitie. De financiering van eventueel te verlenen toeslagen worden volledig gefinancierd vanuit het behaalde rendement op beleggingen of het vrije eigen vermogen. Er wordt niet voor gereserveerd en de premie bevat geen opslag voor toeslagverlening.

Per einde 2016 bestond het totale bestand van deelnemers in het fonds uit 18.484 actieven, 2.018 pensioengerechtigden en 57.526 slapers. Ultimo december 2014 bedroeg het vermogen onder beheer € 651 miljoen. De dekkingsgraad ultimo 2016 bedroeg 97,8%.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

31-12-2016

	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	459.228	1,7	
Vastrentende waarden (na derivaten)	452.438	27,8	
(Nominale) pensioenverplichtingen	677.771	26,5	

Bijlage 3 – Ervaringssterfte

In oktober 2016 heeft Towers Watson een onderzoek uitgevoerd naar de geschiktheid van de gehanteerde overlevingsgrondslagen. Op basis van dit onderzoek heeft het bestuur de tabellen voor ervaringssterfte aangepast.

Correctiefactoren hoofdverzekerde

Lft	Man	Vrouw	Lft	Man	Vrouw	Lft	Man	Vrouw
t/m 18	0,298	0,441	46	0,806	0,657	74	1,001	1,066
19	0,296	0,439	47	0,806	0,661	75	1,005	1,067
20	0,295	0,435	48	0,803	0,665	76	1,009	1,067
21	0,293	0,431	49	0,800	0,671	77	1,012	1,065
22	0,292	0,426	50	0,798	0,680	78	1,015	1,063
23	0,294	0,424	51	0,796	0,691	79	1,018	1,059
24	0,300	0,425	52	0,797	0,705	80	1,020	1,054
25	0,313	0,431	53	0,798	0,721	81	1,021	1,049
26	0,333	0,442	54	0,801	0,739	82	1,022	1,044
27	0,360	0,457	55	0,805	0,759	83	1,022	1,038
28	0,392	0,475	56	0,811	0,779	84	1,021	1,033
29	0,426	0,496	57	0,817	0,799	85	1,020	1,029
30	0,462	0,517	58	0,825	0,820	86	1,020	1,025
31	0,498	0,539	59	0,833	0,840	87	1,019	1,022
32	0,532	0,560	60	0,843	0,859	88	1,018	1,019
33	0,565	0,580	61	0,852	0,879	89	1,016	1,016
34	0,596	0,596	62	0,863	0,901	90	1,015	1,014
35	0,625	0,609	63	0,874	0,923	91	1,013	1,013
36	0,652	0,619	64	0,888	0,946	92	1,012	1,011
37	0,675	0,627	65	0,903	0,969	93	1,010	1,010
38	0,697	0,632	66	0,920	0,990	94	1,009	1,009
39	0,717	0,636	67	0,937	1,010	95	1,007	1,007
40	0,736	0,639	68	0,954	1,026	96	1,006	1,006
41	0,754	0,643	69	0,967	1,039	97	1,004	1,004
42	0,771	0,646	70	0,978	1,049	98	1,003	1,003
43	0,786	0,649	71	0,986	1,056	99	1,001	1,001
44	0,797	0,651	72	0,992	1,061	100	1,000	1,000
45	0,803	0,654	73	0,997	1,064	101 e.v.	1,000	1,000

Correctiefactoren medeverzekerde

Lft	Man	Vrouw	Lft	Man	Vrouw	Lft	Man	Vrouw
t/m 18	0,870	1,041	46	0,827	0,945	74	0,921	0,906
19	0,870	1,042	47	0,829	0,947	75	0,922	0,902
20	0,870	1,043	48	0,830	0,947	76	0,922	0,898
21	0,869	1,041	49	0,832	0,947	77	0,922	0,894
22	0,865	1,034	50	0,835	0,947	78	0,922	0,890
23	0,859	1,021	51	0,838	0,946	79	0,923	0,886
24	0,851	1,000	52	0,842	0,945	80	0,924	0,883
25	0,839	0,974	53	0,846	0,944	81	0,925	0,880
26	0,827	0,946	54	0,850	0,943	82	0,926	0,878
27	0,815	0,918	55	0,855	0,942	83	0,926	0,877
28	0,804	0,894	56	0,860	0,941	84	0,927	0,876
29	0,794	0,878	57	0,865	0,940	85	0,928	0,877
30	0,786	0,868	58	0,871	0,939	86	0,931	0,879
31	0,781	0,866	59	0,876	0,938	87	0,935	0,883
32	0,777	0,870	60	0,882	0,937	88	0,940	0,889
33	0,776	0,876	61	0,887	0,937	89	0,947	0,896
34	0,777	0,884	62	0,893	0,936	90	0,953	0,904
35	0,780	0,892	63	0,898	0,935	91	0,957	0,914
36	0,785	0,898	64	0,902	0,934	92	0,962	0,923
37	0,790	0,903	65	0,907	0,933	93	0,967	0,933
38	0,795	0,907	66	0,911	0,931	94	0,972	0,942
39	0,801	0,911	67	0,914	0,929	95	0,976	0,952
40	0,807	0,915	68	0,917	0,927	96	0,981	0,962
41	0,812	0,920	69	0,918	0,924	97	0,986	0,971
42	0,817	0,926	70	0,919	0,921	98	0,991	0,981
43	0,821	0,932	71	0,920	0,917	99	0,995	0,990
44	0,824	0,938	72	0,921	0,914	100	1,000	1,000
45	0,826	0,942	73	0,921	0,910	101 e.v.	1,000	1,000

Bijlage 4 – Financieel Crisisplan

1. “Inleiding”

1.1 Achtergrond en aanleiding

Stichting Pensioenfonds Recreatie heeft een financieel crisisplan opgesteld. Een financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die een bestuur van een pensioenfonds op korte termijn effectief inzet, indien in korte tijd de actuele dekkingsgraad zich zeer snel beweegt richting kritieke waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. Het financieel crisisplan is als bijlage opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn).

Een crisis is een acute noodsituatie waarbij het functioneren van het pensioenstelsel ernstig verstoord raakt. Daarnaast kan het ook betrekking hebben op een periode van stagnatie die zich over langere tijd uitstrekt. Deze laatste situatie wordt in dit crisisplan niet besproken, hoewel elementen uit dit crisisplan (te denken valt aan aspecten van evenwichtige belangenbehartiging) ook in die situaties toepasbaar zijn.

Hoewel ze ook tot crisissituaties kunnen leiden, blijven onderstaande situaties buiten de reikwijdte van dit crisisplan:

- pandemie, inclusief oorlog of terroristische aanval van gelijke omvang;
- continuïteit van de uitvoering;
- juridische claims met forse financiële impact en imagoverlies;
- draagvlakvermindering door bijvoorbeeld (gedeeltelijke) uittreding van grote werkgevers;
- langlevenrisico: versnelling van de toename van de levensverwachting.

1.2 Elementen van een crisisplan

In dit crisisplan wordt ingegaan op de volgende elementen:

- Wanneer is er naar de mening van het pensioenfonds sprake van een crisis?
- Bij welke ondergrens qua actuele dekkingsgraad kan het fonds nog herstellen zonder korten?
- Welke maatregelen heeft het pensioenfonds ter beschikking in geval van een crisis?
- Hoe realistisch is de inzet van deze maatregelen?
- Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?
- Hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?
- Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?
- Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven?
- Op welke wijze wordt het crisisplan jaarlijks getoetst?

2. Crisisplan van Stichting Pensioenfonds Recreatie

In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op de genoemde elementen van een crisisplan, om zo te komen tot een crisisplan voor door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Recreatie (SPR). Dit crisisplan is opnieuw vastgesteld in de bestuursvergadering van 14 maart 2017.

2.1 Wanneer is er sprake van een crisis?

Het pensioenfonds is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds en voert de pensioenregeling uit voor de bedrijfstakken verblijfsrecreatie en zweminrichting. Het pensioenfonds heeft ten doel werknemers en gewezen werknemers, alsmede hun nabestaanden te beschermen tegen financiële gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid. De pensioenregeling kent met name een regeling voor ouderdomspensioen.

De kredietcrisis gevolgd door de eurocrisis, in combinatie met de fors toegenomen levensverwachting en de aanhoudende lage rente, hebben de pensioensector laten zien dat het Nederlandse pensioenstelsel kwetsbaar is. Dat heeft het bestuur gesterkt in de overtuiging dat zowel nominale pensioenen als koopkrachtbehoud geen vanzelfsprekendheden meer zijn.

In dit crisisplan wordt een crisis gedefinieerd als een acute noodsituatie waarbij het pensioenfonds naar verwachting de pensioenen moet korten. Dit kan het geval zijn als het pensioenfonds in een dekkings- of reservetekort zit en niet binnen de wettelijke termijnen daaruit kan komen.

2.2 Bij welke ondergrens qua actuele dekkingsgraad kan het fonds nog herstellen zonder korten?

Voor een reservetekort geldt een wettelijk hersteltermijn van tien jaar. Als SPR niet binnen tien jaar naar verwachting uit dit tekort komt, moeten de komende tien jaar jaarlijks de pensioenen worden verlaagd, zodanig dat het fonds naar verwachting na tien jaar wel uit reservetekort is. De korting in het eerste jaar is onvoorwaardelijk. De korting vanaf het tweede jaar is voorwaardelijk. Indien de financiële positie verbetert, kan de korting in het tweede jaar worden verminderd c.q. zelfs achterwege blijven. Als de financiële positie verslechtert, dan kan de korting hoger uitvallen. Vanaf het tweede jaar geldt overigens weer een hersteltermijn van tien jaar. Het vereist eigen vermogen van het fonds bedraagt 14,6% per 31 december 2016. Er is dus een reservetekort bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 114,6%.

Bij een dekkingstekort dat langjarig aanhoudt kan ook sprake zijn van een korting. Dit is het geval als op zes achtereenvolgende meetmomenten (lees: vijf volledige jaren) op basis van de beleidsdekkingsgraad sprake is van een dekkingstekort. Tevens moet ook op basis van de actuele dekkingsgraad na vijf jaar sprake zijn van een dekkingstekort. Een korting op grond van een dekkingstekort is onvoorwaardelijk en zal ineens worden toegepast voor zover deze kleiner of gelijk is aan 5,0%. Bij een benodigde korting van hoger dan 5,0% zal deze evenredig over een zo kort mogelijke periode worden gespreid, zodanig dat de maximale jaarlijkse korting 5,0% is. Als de korting 25,0% of meer bedraagt, wordt deze over een periode van maximaal 5 jaar gespreid. Het minimum vereist eigen vermogen van het fonds bedraagt circa 4,2%. Er is dus een dekkingstekort bij een beleidsdekkingsgraad van lager dan 104,2%.

De herstelkracht van het pensioenfonds is ongeveer 2-2,5% per jaar (zie bijlage). Dit kan worden bereikt indien geen toeslagen worden toegekend. In geval van een dekkingstekort worden conform de leidraad geen toeslagen verleend, zodat binnen tien jaar de actuele dekkingsgraad met circa 23% toeneemt. Dit betekent dat als de actuele dekkingsgraad lager is dan 92% het aannemelijk wordt dat een korting nodig is om tijdig uit herstel te komen op basis van de te bereiken vereiste dekkingsgraad na tien jaar.

De daadwerkelijke herstelkracht is ook afhankelijk van de hoogte van de rente, de vorm van de rentetermijnstructuur en het verwacht rendement op het vermogen. De daadwerkelijke kritieke grens wordt daarom jaarlijks getoetst.

Daarnaast geldt dat het pensioenfonds eind 2020 uit dekkingstekort moet zijn op basis van de maatregel minimaal vereist eigen vermogen. Als het fonds niet op een meetmoment voor 2020 of per eind 2020 uit dekkingstekort is, zal een onvoorwaardelijke korting moeten doorgevoerd om de minimaal vereiste dekkingsgraad te bereiken.

2.3 Welke maatregelen heeft het pensioenfonds ter beschikking in geval van een crisis?

Zoals bovenstaand vermeld is, mag bij een lagere actuele dekkingsgraad dan 92% normaliter niet worden verwacht, dat het pensioenfonds kan herstellen uit de situatie van reservetekort zonder nadere maatregelen te nemen.

Uiteraard is het van groot belang om te voorkomen dat het pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt. Daarom wordt periodiek via ALM studies getoetst of premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid nog voldoende robuust zijn vormgegeven. Hierbij wordt het beleid getoetst binnen verschillende economische hoofdscenario's en worden ook varianten van toeslagbeleid en beleggingsbeleid nader onderzocht.

Uit de laatste ALM studie bleek dat het pensioenfonds met het huidige beleid de nominale pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten in voldoende mate kan uitkeren. Het streven om met zo veel mogelijk zekerheid (meerjarig bezien) in voldoende mate toeslagen toe te kunnen kennen, is niet eenvoudig realiseerbaar. De haalbaarheidstoets en de ALM-studie hebben laten zien dat daarvoor in de toekomst naar verwachting te weinig toeslagen worden toegekend.

Om de nominale aanspraken zoveel als mogelijk veilig te stellen, wordt het renterisico dynamisch afgedekt volgens een rentestafel en het valutarisico voor USD voor 75% afgedekt door het pensioenfonds. Maar mocht het pensioenfonds toch in een crisissituatie terecht komen, dan heeft het pensioenfonds in beginsel de volgende maatregelen ter beschikking (in volgorde van prioriteit):

1. Besluiten tot (pensioen)verbetering terugdraaien indien dit nog mogelijk is.
2. Het achterwege laten van de toekenning van voorwaardelijke toeslagen.
3. Het aanpassen van of ingrijpen in het beleggingsbeleid.
4. Het verhogen van de premie en/of versoberen van de pensioenregeling.
5. Het korten van rechten.

Uiteraard is ook een combinatie van maatregelen mogelijk.

2.4 Hoe realistisch is de inzet van deze maatregelen?

Besluiten die het bestuur heeft genomen die hebben geleid tot (pensioen)verbetering (bijvoorbeeld toeslagen of premiekorting) die nog teruggedraaid kunnen worden, worden in een crisissituatie het eerst ingetrokken. Dit ter voorkoming van een verdere verslechtering van de actuele dekkingsgraad. In hoeverre deze maatregel realistisch is, is afhankelijk van de aard van de besluiten op dat moment.

Het toeslagbeleid houdt al rekening met het achterwege laten van voorwaardelijke toeslagen bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Deze maatregel is dus realistisch.

Het verhogen van de premie of verlagen van de opbouw behoort ook tot de mogelijkheden. Een eventuele verhoging is echter wel beperkt en levert bovendien een beperkte bijdrage aan herstel. Het fonds evalueert periodiek de gehanteerde premiemethodiek.

Het korten van de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten is een realistische maatregel. Deze maatregel is in algemene zin als noodmaatregel door het pensioenfonds in artikel 47 van het pensioenreglement 2017 en in de abtn opgenomen.

In het FTK worden sinds 2016 twee gronden onderscheiden op basis waarvan een korting moet worden doorgevoerd.

1. Voorwaardelijke kortingen ingeval van onvoldoende herstelkracht

Als uit (de actualisatie van) het herstelplan blijkt dat de beleidsdekkingsgraad niet binnen de voorgeschreven herstelperiode boven de vereiste dekkingsgraad komt, moet een korting worden doorgevoerd. Anders dan onder het oude FTK moet de eerste van een reeks voorwaardelijke kortingen altijd worden doorgevoerd. De overige aangekondigde kortingen zijn voorwaardelijk van aard. Een jaar later wordt op basis van de dan geldende marktsituatie een nieuw herstelplan opgesteld met wederom een looptijd van tien jaar.

2. Onvoorwaardelijke kortingen ingeval van een 'dekkingsstekort' op zes achtereenvolgende evaluatiemomenten

Als 1) de beleidsdekkingsgraad zes evaluatiemomenten achtereenvolgens op de meetmomenten onder het MVEV ligt én 2) de actuele dekkingsgraad op het laatste van die meetmomenten ook onder het MVEV ligt, dan moet het fonds korten, zodanig dat de actuele vermogenspositie gelijk wordt aan het MVEV. Deze korting mag (evenredig) worden gespreid over de looptijd, maar alle kortingen zijn onvoorwaardelijk.

Bij het ontstaan van een situatie dat het fonds een korting zou moeten doorvoeren op grond van bovenstaande situaties, neemt het fonds in acht dat een korting een ultieme maatregel is. Als een korting op basis van onvoldoende herstelkracht nodig is, zal het bestuur nadrukkelijk afwegen of een korting evenwichtig is. Hierbij zal het bestuur onder meer rekening houden met te hanteren verwachte rendementen, impact van wel of niet korten op de financiële positie, communicatie naar deelnemers en uitvoeringskosten.

Een crisis (acute noodsituatie) leent zich er meestal niet voor om drastische maatregelen op het beleggingsbeleid te nemen. Bovendien voert het pensioenfonds een passief beleggingsbeleid. Het bestuur houdt zich daarom ook in crisissituaties aan haar lange termijn strategisch beleggingsbeleid. Dit betekent ook dat zij zal besluiten om te rebalanceren als door heftige koersbewegingen de feitelijke mix buiten de vastgestelde bandbreedtes valt.

2.5 Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?

Door het achterwege laten van de voorwaardelijke toeslagen wordt in een situatie van dekkings- en reservetekort optimaal geprofiteerd van de autonome herstelkracht van de actuele dekkingsgraad uit premies en overrendement. Verwacht mag worden dat deze herstelkracht uit premies en overrendement gelijk is aan ca. 2-2,5%-punt per jaar. Zie het sjabloon in de bijlage.

2.6 Hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?

Het achterwege laten van de voorwaardelijke toeslagen bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% is opgenomen als regulier beleid in de abtn. De opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en ingegane pensioenrechten worden jaarlijks op gelijke wijze met voorwaardelijke toeslagen verhoogd. Er is dus sprake van evenwichtige belangenafweging als het achterwege laten van voorwaardelijke toeslagen eveneens op gelijke wijze geschiedt voor wat betreft alle groepen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Het verhogen van de premie van werkgevers en van de deelnemers ligt niet voor de hand en zou naar de mening van het pensioenfonds leiden tot een onevenwichtige belangenafweging. Deelnemers zouden dan bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% geconfronteerd worden met het achterwege blijven van de voorwaardelijke toeslagen en met een premieverhoging. Deelnemers zouden op die manier meer dan evenredig bijdragen aan het herstel van de actuele dekkingsgraad. Bovendien is de premie kostendekkend.

De noodmaatregel verlaagt de pensioenen voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden in beginsel in gelijke mate. Er is bij de toepassing van de noodmaatregel naar de mening van het pensioenfonds sprake van evenwichtige belangenafweging.

Naar de mening van het bestuur van het pensioenfonds is het gegeven de aard en de opzet van de pensioenregeling daarom dan ook niet nodig om bij het toepassen van de noodmaatregel in beginsel onderscheid te maken naar deelnemers, gewezen deelnemers of pensioengerechtigden, dan wel naar leeftijdscohorten. Er kunnen echter situaties voorkomen die het bestuur doen besluiten om af te wijken van dit principe. Bijvoorbeeld als een specifieke groep recentelijk al meer heeft bijgedragen aan het herstel c.q. als de korting een specifieke groep disproportioneel raakt.

2.7 Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?

Jaarlijks worden de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden schriftelijk door het pensioenfonds tijdig geïnformeerd over het bestuursbesluit inzake de toeslagverlening per 1 januari van het volgende jaar.

Op de website van het pensioenfonds staan formele documenten van het pensioenfonds, zoals statuten, pensioenreglement, (kerncijfers) jaarverslagen en de abtn. Deze formele documenten zijn voor iedere bezoeker aan de website te vinden, te raadplegen en af te drukken.

Het pensioenfonds informeert werkgevers, de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden regelmatig via haar website over actuele ontwikkelingen, waaronder de actuele dekkingsgraad. Op de website van het fonds worden alle deelnemers geïnformeerd over de kans op en omvang van indexatie en de kans op korten op middellange termijn.

Dat opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten in uiterste instantie kunnen worden gekort, is opgenomen in artikel 47 van het pensioenreglement. Daarin staat ook dat het pensioenfonds de betrokkenen schriftelijk informeert over een dergelijke korting.

Het bestuur van het pensioenfonds zal het Verantwoordingsorgaan, de Raad van Toezicht en DNB tijdig en uitgebreid informeren. Voorts zal in deze situatie tijdige en uitgebreide communicatie en toelichting plaatsvinden naar werkgevers, deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden via de website en/of brieven.

Het mediaprotocol is als volgt:

- Het dagelijks bestuur, aangevuld met twee bestuursleden, fungeert als crisisteam. Dit team coördineert de voorlichting.
- Eén persoon, de voorzitter, staat de pers te woord. Hierna te noemen: de persvoorlichter.
Attentiepunten:
 - De pers zal altijd proberen meer mensen aan het woord te laten (ook overige bestuursleden). Alle bestuursleden verwijzen door naar de persvoorlichter. Alleen de persvoorlichter geeft informatie.
 - De concepttekst van een interview/persbericht altijd vooraf door het crisisteam laten lezen voordat deze gepubliceerd wordt.

2.8 Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven?

Het dagelijks beleid van het pensioenfonds wordt bepaald door het bestuur. Besluiten kunnen in een vergadering door het bestuur worden genomen bij gewone meerderheid van uitgebrachte stemmen. Hierbij dienen minimaal twee werkgevers- en twee werknemersbestuursleden aanwezig te zijn.

Indien het dagelijks bestuur dit wenselijk acht, kunnen besluiten schriftelijk aan het bestuur worden gevraagd mits door geen enkel lid van het bestuur bezwaar wordt gemaakt.

Voor acute noodsituaties is een snellere procedure wenselijk. Kenmerken van die procedure zijn:

- In een acute noodsituatie (ter beoordeling van) kan het dagelijks bestuur zo snel als mogelijk een vergadering bijeenroepen
- Doelstelling van die vergadering is om vast te stellen of sprake is van een acute noodsituatie en om een volgende vergadering in te plannen en voorbereidingen daarvoor te treffen om tot vervolgstappen te kunnen komen.

Het bestuur is echter van mening dat in overige situaties de huidige (statutaire) bepalingen adequaat zijn.

Het dagelijks bestuur heeft regelmatig (buiten de reguliere bestuursvergaderingen om) overleg. Ze hebben echter geen mandaat om het dagelijks beleid van het pensioenfonds te bepalen. In een crisissituatie kan in voorkomend geval het dagelijks bestuur, aangevuld met twee bestuursleden, als crisisteam optreden.

Voorafgaand aan de toepassing van de noodmaatregel zal het bestuur van het pensioenfonds het voorgenomen besluit aan het Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht voor advies (indien van toepassing) voorleggen.

2.9 Op welke wijze wordt het crisisplan jaarlijks getoetst?

Het crisisplan van het pensioenfonds is feitelijk al opgenomen in de abtn in de vorm van de leidraad voor het toeslagbeleid en de noodmaatregel. De abtn wordt periodiek door het pensioenfonds geëvalueerd en zo nodig aangepast. Ook worden premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid periodiek getoetst aan de hand van ALM studies. Voorts heeft het pensioenfonds als beleid afgesproken om jaarlijks een financiële vooruitberekening te maken,

zoals in de bijlage is opgenomen. De jaarlijkse toetsing van het crisisplan zal bij deze evaluatie worden meegenomen.

Tenslotte zal de effectiviteit van het crisisplan worden beoordeeld, nadat zich een crisis heeft voorgedaan en het crisisplan ten uitvoer is gebracht.

3.0 Pijngrens

Het fonds heeft de risicohouding bepaald aan de hand van een aantal mogelijke economische scenario's. Op basis van de uitkomsten van de scenarioanalyse beoordeelt het bestuur of de portefeuillesamenstelling past binnen de risicohouding. Accepteert het bestuur een mogelijk grote korting in het geval van een verslechtering van de situatie, om zo de mogelijkheid te behouden om te kunnen profiteren van een economisch herstel? Of reduceert het fonds deze risico's, waarmee eveneens het opwaarts potentieel wordt beperkt. De pijngrens heeft een signaleringsfunctie om het beleggingsbeleid aan te passen. Een crisissituatie kan leiden tot het doorbreken van de pijngrens.

Het bestuur heeft in 2016 de risicohouding en hoogte van de pijngrens besproken. Besloten is de hoogte van de pijngrens vast te stellen op basis van de huidige, feitelijke aandelenallocatie. Hieruit volgt in het recessie-scenario een korting van 27% in 2021. De pijngrens is op een korting van 27% vastgesteld.

Nadere toelichting op de vaststelling van pijngrens en een beschrijving van de scenario-analyse is opgenomen in de notitie "Hoogte kortingspercentage als pijngrens" van Cardano van 1 november 2016

4.0 Bijlage - ontwikkeling dekkingsgraad in crisis

Sinds eind 2015 heeft het pensioenfonds een dekkingstekort. Dat betekent dat het pensioenfonds op z'n vroegst een onvoorwaardelijke korting moet doorvoeren in 2021, op basis van de dekkingsgraden per eind 2020. Een korting moet worden doorgevoerd als op het zesde meetmoment zowel de beleidsdekkingsgraad als de actuele dekkingsgraad onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt.

Onderstaand volgt een overzicht van de ontwikkeling van beleidsdekkingsgraad vanaf het minimum niveau waarbij het pensioenfonds toch tijdig uit reservetekort geraakt. Omgekeerd betekent dit dat als de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds aan het einde van 2017 onder de 92% blijft, het pensioenfonds onder de gekozen uitgangspunten niet tijdig uit reservetekort komt. Op basis van de actualisatie van het herstelplan per eind 2017 zal dan een jaarlijkse korting worden vastgesteld, waarvan de eerste onvoorwaardelijk wordt doorgevoerd.

Dekkingsgraadsjabloon kritieke DG

Jaar	Feitelijke DG primo	Δ dekkingsgraad (oorzaken voor mutaties van de feitelijke dekkingsgraad)						Feitelijke DG ultimo	BeleidsDG DG ultimo	Vereist vermogen (strategisch)	Parameters		
		Premie M1	Uitkering M2	Indexatie/korting M3	RTS M4	Over- rendement M5	Overig M6				Premie	Indexatie actieven / inactieven	Meetkundig beleggings- rendement
		Δ%-punt	Δ%-punt	Δ%-punt	Δ%-punt	Δ%-punt	Δ%-punt				%	%	%
2017	91,6	0,0	-0,1	0,0	0,0	2,7	0,0	94,2	93,0	114,6	19,6	0,00	2,7
2018	94,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	2,7	-0,1	96,7	95,6	114,6	19,6	0,00	2,8
2019	96,7	-0,1	0,0	0,0	0,0	2,8	-0,1	99,3	98,1	114,6	19,6	0,00	2,8
2020	99,3	-0,1	0,0	0,0	0,0	2,7	-0,1	101,8	100,6	114,6	19,6	0,00	3,0
2021	101,8	-0,2	0,0	0,0	0,0	2,7	0,0	104,3	103,1	114,6	19,6	0,00	3,1
2022	104,3	-0,2	0,0	0,0	0,0	2,7	-0,1	106,7	105,6	114,6	19,6	0,00	3,3
2023	106,7	-0,2	0,1	0,0	0,0	2,6	-0,2	109,0	107,9	114,6	19,6	0,00	3,5
2024	109,0	-0,3	0,1	0,0	0,0	2,5	-0,1	111,2	110,2	114,6	19,6	0,00	3,7
2025	111,2	-0,3	0,1	0,0	0,0	2,5	-0,1	113,4	112,4	114,6	19,6	0,00	3,8
2026	113,4	-0,4	0,2	0,0	0,0	2,5	-0,1	115,6	114,6	114,6	19,6	0,00	3,9

Bovenstaand sjabloon is gebaseerd op de rentestand en economische verwachtingen per 31 december 2016.

Bijlage 5 – Verklaring opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding

VERKLARING

OPDRACHTVERSTREKKING EN OPDRACHTAANVAARDING

ex art. 102a Pensioenwet

DE PARTIJEN:

Betrokken organisaties bij de cao Recreatie, te weten RECRON, FNV Horecabond, FNV Publiek Belang en CNV Vakmensen (hierna: sociale partners);

en

De stichting Pensioenfonds Recreatie (hierna: het pensioenfonds);

OVERWEGENDE DAT:

Sociale partners verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming, inhoud en wijziging van de pensioenregeling, zoals deze is vastgelegd in het pensioenreglement van het pensioenfonds, aan welk pensioenfonds de in het besluit van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 15 januari 2009, nr. UAW/CAV/08-26803/04 genoemde werknemers verplicht zijn deel te nemen.

Naast de genoemde verplichtstelling het pensioenfonds een uitvoeringsovereenkomst sluiten kan met een werkgever die niet onder de werkings sfeer van het fonds valt, maar die zich op vrijwillige basis bij het fonds wil aansluiten.

Het pensioenfonds is opgericht door de sociale partners met als doelstelling om de pensioenregeling zoals deze is vastgelegd in het door het pensioenfonds opgestelde en vastgestelde pensioenreglement, uit te voeren in overeenstemming met de door sociale partners verstrekte opdracht tot uitvoering van de pensioenregeling.

Sociale partners en het bestuur van het pensioenfonds dit wensen vorm te geven in een pensioen a4, dat onderdeel uitmaakt van de collectieve arbeidsvoorwaardenregelingen voor verblijfsrecreatie en zwembadinrichtingen.

Totdat er overeenstemming is over de inhoud van dit pensioen a4 als volgt wensen overeen te komen

IN AANMERKING NEMENDE DAT:

Partijen middels deze verklaring uitvoering wensen te geven aan het tweede en derde lid van art. 102a Pensioenwet;

Partijen middels dit document een tweeledige doelstelling terzake de uitvoering van de pensioenregeling wensen na te streven en samen te voegen, bestaande uit de verklaring tot opdrachtverstrekking van sociale partners aan het pensioenfonds en uit de verklaring tot opdrachtaanvaarding van het pensioenfonds aan sociale partners;

VERKLAREN DAT:

- *Sociale partners* aan het pensioenfonds de opdracht hebben verstrekt om de pensioenregeling zoals deze is vastgelegd in het door het pensioenfonds opgestelde en vastgestelde pensioenreglement van het pensioenfonds op een betrouwbare, betrokken en transparante wijze uit te voeren;

- *Sociale partners* aan het pensioenfonds in het kader van deze opdrachtverstrekking het pensioenfonds opdraagt om na te streven om de betrokken werknemers en hun nabestaanden een goed pensioen tegen een aanvaardbare prijs te bieden en zich in te zetten om hen met heldere communicatie te ondersteunen bij het maken van verantwoorde keuzes op pensioengebied;

- *Sociale partners* ernaar streven om de opdrachtverstrekking tot uitvoering van de pensioenregeling op een zo heldere, duidelijke en tijdige wijze aan het pensioenfonds te verschaffen;

- *Sociale partners* ernaar streven om de pensioenregeling zo uitvoerbaar mogelijk te houden ten einde de pensioenregeling zo efficiënt en effectief uit te voeren alsmede de uitvoeringskosten zo laag mogelijk te houden.

- *Sociale partners* ernaar streven om zo veel mogelijk duidelijkheid aan het pensioenfonds te verschaffen over de doelstelling, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag ligt aan de pensioenregeling.

- *Sociale partners* met betrekking tot de pensioenregeling uitgaan van de volgende doelstelling: de doelstelling van sociale partners met de pensioenregeling is om met voldoende zekerheid een nominaal pensioen te verstrekken dat op basis van de beleggingsresultaten met de ingelegde premies wordt opgehoogd met toeslagen. Sociale partners realiseren zich hierbij dat voor de toeslagen geen reserve wordt gevormd en de verlening van toeslagen volledig afhankelijk is van het door het pensioenfonds te behalen rendement. Sociale partners dragen het bestuur op deze doelstelling na te streven binnen het kader van aanvaardbare risico's. Sociale partners geven het pensioenfonds hierbij de opdracht bij het bepalen van het

beleggingsbeleid rekening te houden met de afgesproken premie, toeslagambitie en risicohouding van sociale partners.

- Het *pensioenfonds* de opdracht tot uitvoering van de pensioenregeling zoals deze is vastgelegd in het door het pensioenfonds opgestelde en vastgestelde pensioenreglement aanvaardt in overeenstemming met de statutaire doelstelling van het pensioenfonds, inhoudende dat het pensioenfonds tot doel heeft om werknemers en gewezen werknemers, alsmede hun nagelaten betrekkingen te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

- Het *pensioenfonds* deze statutaire doelstelling uitwerkt in de volgende beleidsuitgangspunten:

- uitvoering van de pensioenregeling tegen een goede prijs/kwaliteit verhouding;
- solide, integer, transparant en maatschappelijk verantwoord beheer van het belegd vermogen, zodat kan worden voldaan aan de lopende en toekomstige pensioenverplichtingen;
- verantwoorde, evenwichtige en heldere communicatie met alle betrokkenen;
- nakoming van wet- en regelgeving;
- streven naar koopkrachtbehoud;
- stabiliteit in pensioenopbouw en daarbij behorende pensioenlasten.

- Het *pensioenfonds* als een goed huisvader zorgdraagt voor het beheer van het pensioenvermogen ten behoeve van de (opgebouwde) aanspraken van de actieve en gewezen deelnemers en de pensioenuitkeringen aan de pensioengerechtigden.

Aldus verklaard op:

(datum)

Sociale partners:

Het pensioenfonds:

namens
RECRON

namens Stichting
Pensioenfonds Recreatie

Namens
FNV Horecabond

namens Stichting
Pensioenfonds Recreatie

namens
CNV Vakmensen

namens
FNV Publiek Belang